

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
ΑΠΑΝΤΑ
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΟΣ
ΑΘΗΝΑ 1982
Σελ. 379-400

ΟΛΟΓΥΡΑ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΟΝ

Όταν ἐπανῆλθες μετὰ ἑπτὰ ἔτη εἰς τὴν ὠραίαν τοποθεσίαν, τὴν προσφιλῆ εἰς τὰς ἀναμνήσεις σου, δὲν ἦτο Φεβρουάριος ὁ μὴν καὶ δὲν ὑπῆρχον πλέον ἴτσια* νὰ μυρῶνῳσι τὴν ἀτμοσφαῖραν μὲ τὰς μεθυστικὰς εὐωδίας των. Ἄλλὰ δὲν ἦτο πλέον καὶ ἡ Πολύμνια ἐκεῖ, ἄλλο ἔμψυχον ἴον, ἡ μεθύσκουσα ποτὲ τὴν παιδικὴν φαντασίαν σου μὲ μόνον τῆς λευκῆς λινομετάξου ἐσθῆτός της τὸν θροῦν. Δὲν ἐσώζετο πλέον οὔτε ὁ σικυῶν τοῦ ἀγαθοῦ Παρρήση, ὁ περιβάλλων ποτὲ μὲ χλοερὸν πλαίσιον τὴν γαληνιώσαν λίμνην, τὴν ἀντανακλῶσαν εἰς τὰ νερά της τὸ αἶθριον κυανοῦν, οὔτε κὰν ἡ καλύβα τοῦ Λούκα τοῦ Θανασοῦλα, ἡ βρεχομένη ἀπὸ τὸ κῦμα παρὰ τὸ στόμιον τῆς λίμνης, ὅπου οὐδεὶς ἀλιεὺς ἐτόλμα ἐντὸς βολῆς νὰ πλησιάσῃ, διότι καὶ κοιμωμένου τοῦ Λούκα, ἡ καραβίνα ἠγρύπνει παρὰ τὸ πλευρὸν του, καὶ ἤκουες τότε ἔξαφνα, ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, ξηρὸν κρότον οὐδὲν καλὸν ὑποσχόμενον εἰς τὸν τολμητίαν ὅστις θὰ ἐδοκίμαζε νὰ πλησιάσῃ ποτέ. Ἄν ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ τὰ λεγόμενα, ἡ καραβίνα αὕτη ἦτο τὸ ἀληθὲς ξυπνητήρι τοῦ ἐνοικιαστοῦ τῆς λίμνης, εἰδοποιούσα αὐτὸν μυστηριωδῶς διὰ κτύπου εἰς τὸν δεξιὸν του ὤμον περὶ τῆς λαθραίας προσεγγίσεως βάρκας τινὸς ἐκ τοῦ λιμένος διὰ νυκτός. Διότι οἱ ὄροι τοῦ συμβολαίου ἔλεγαν ὅτι ὅλα τὰ κεφαλόπουλα καὶ τὰ καβούρια, ὅσα ἐπλησίαζαν εἰς τὴν λίμνην, ἦσαν τῆς λίμνης, ἐνῶ ὅσα ἐτόλμων νὰ ἐξέλθωσιν αὐτῆς, δὲν ἦσαν τοῦ λιμένος. Ἐφηρομόζετο δ' ἐνταῦθα κατὰ πλάτος τὸ ἀξίωμα τὰ ἐμὰ ἐμὰ, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ.

Ἄλλοτε κατήρχετο ἐκεῖ βόσκων τὰς ὀλίγας ἀμνάδας καὶ τὰ ἀρνία του, ὁ μπαρμπα-Γιωργός, Θεὸς χωρὲς' τον, ὁ Κοψιδάκης, ὅστις δὲν ἐφείδετο νὰ διηγῆται εἰς πάντας ὅσας ὀπτασίας ἔβλεπε (ἀγίους, ἀγγέλους, δαίμονας, τὴν κατάστασιν τῶν ψυχῶν, καὶ αὐτὴν τὴν τελευταίαν κρίσιν, ὅλα τὰ ἔβλεπεν ὁ μακαρίτης) καὶ ἅπαξ μάλιστα ἠλήθευσε περιφανῶς, ὅταν ἔπεισε τοὺς πολίτας καὶ «τὸν δήμαρχο μὲ ὅλη τὴ δωδεκάδα», ὅτι ἦτο ἐπάναγκες ν' ἀνακαινίσωσιν ἐκ βάρθρων τὸν ναῖσκον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Καὶ προεῖπεν αὐτοῖς ὅτι, ἅμα ἀνέσκαπτον τὰ θεμέλια, ὁ Ἅγιος θὰ ἤρχετο βοηθός. Καὶ πράγματι, ὡς ἤρχισεν ἡ σκαπάνη νὰ ξεκοιλιάζῃ μετὰ δούπου τὴν γῆν καὶ νὰ στομοῦται πλήττουσα λίθους καὶ χάλικας, προέκυψαν εἰς τὸ φῶς δίδυμοι

τάφοι μετὰ κιτριῶν σκελετῶν, τίς οἶδεν ἀπὸ ποίου λοιμοῦ, κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἐκεῖ θαμμένων, καὶ μεταξύ ἀδελφωμένων κοκκάλων καὶ χώματος, εὐρέθησαν περὶ τὰ ἑκατὸν ἐνετικά φλωρία. Ἄλλοι ἐπίστευσαν τότε τὸ θαῦμα καὶ ἄλλοι ἐξεπλάγησαν διὰ τὴν σύμπτωσιν, ἀλλὰ τὸ ὄρατὸν ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ ναῖσκος εὐπρεπῆς ὅπως οὖν ἐκτίσθη. Εἰς τὸν ναῖσκον ἐκεῖνον, ὅταν ἦτο ἀκόμη παλαιὸς καὶ στενὸς καὶ μικροῦτσικος, ἐκλείεσο τὸ πάλαι, ὅταν ἤθελες νὰ ἐπικαλεσθῆς τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου διὰ τοὺς πρωίμους πόνους τῆς καρδίας σου. Καὶ δὲν ἠδύνατό τις νὰ σὲ ὀνομάσῃ βέβηλον, καθόσον δὲν ἐζήτηεις ἀπὸ τὸν Ἅγιον ἐγκόσμιον εὐτυχίαν, ἀλλὰ παρηγορίαν διὰ τὰς θλίψεις σου. Καὶ σὺ ἔπλεες τότε εἰς ψευδῆ ἀσφάλειαν, πεποιθὼς ὅτι κανεὶς ἄλλος δὲν σὲ ἔβλεπεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὸν Ἅγιον· ἀλλ' ὁ νέος ἐκεῖνος ὅστις ἐφύλαγε τότε τὰ πρόβατα τοῦ μπαρμπα-Γιωργοῦ, Θεὸς σχωρέσ' τον, τοῦ Κοψιδάκη, ἂν καὶ δὲν ἦτο προικισμένος μὲ τὸ χάρισμα τῆς προφητείας καὶ τῶν ὀπτασιῶν ὡς ὁ ἀφέντης του, ὅταν σ' ἔβλεπεν ἀντικρὺ ἀπὸ τὸν λόφον, κ' ἐκλείεις τὴν θύραν ἅμα ἔμβαινες εἰς τὸ ἐξωκκλήσιον, κατήρχετο γοργὰ-γοργὰ ἀπὸ τὸν λόφον μὲ τὰ τσαρουχάκια του, πατῶν εἰς τὴν γῆν τόσον μαλακὰ ὡς νὰ ἦτο ἐλαφρὸς ἀτμὸς διολισθαίνων ἐπὶ τῆς χλόης, καὶ συνέχων τὴν ἀναπνοήν του, ἐπλησίαζε σιγὰ-σιγὰ εἰς τὴν μικράν, μισοασβεστωμένην καὶ λαδωμένην ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν εὐλάβειαν τῶν προσκυνητριῶν, ὑαλόφρακτον θυρίδα τοῦ ναῖσκου, κ' ἔβλεπε, χωρὶς νὰ τὸν βλέπῃς, τὰς μετανοίας καὶ τὰς προσευχάς σου, καὶ ἤκουε, χωρὶς νὰ τὸν ἀκούῃς, τοὺς ψιθυρισμούς σου καὶ τοὺς στεναγμούς σου. Ὡ! πόσα ἔτη παρήλθον ἔκτοτε!

* * *

Ἐχωρίζετο ἡ λίμνη ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ πλατείας λωρίδος γῆς ἀμμώδους καὶ κισσηρώδους, τῆς ὁποίας μέρος ἦτο τὸ ναυπηγεῖον τῆς πόλεως καὶ μέρος ἦτο ὁ σικυὼν τοῦ Παρρήση. Κατὰ τὴν δυτικὴν ὁμῶς γωνίαν τῆς λωρίδος αὐτῆς, ὅπου ἤρχιζε ν' ἀπλοῦται τὸ μῆκος τοῦ λιμένος, ἡ λωρίς αὕτη ἔβαινε στενουμένη ἕως τοῦ Ἀργύρη τοῦ Μπαρμπαπαναγιώτη τὸν ἀνεμόμυλον, ὅστις μὲ τὴν ἀενάως στροφοδινουμένην κυκλοτερῆ πτέρυγάν του μὲ τὰ τριγωνικὰ ἰστία, ἐφαίνετο ὡς νὰ προεκάλει τὰ ἐν τῷ λιμένι ἠγκυροβολημένα πλοῖα, λέγων πρὸς αὐτά: «Νά, ἐγὼ ἀρμενίζω καὶ στή στεριά!» Πόσας καὶ πόσας φορὰς ἠναγκάσθης νὰ θαλασσοῦσῃς*, ἀφαιρῶν κάλτσες καὶ πέδιλα, ἀνασηκῶνων ἕως τὸ γόνυ τὴν περισκελίδα, ἐπιμένων πεισμόνως νὰ διαβῆς τὸ ποτάμιον, ὅταν πολὺ συχνὰ ἐπήρχετο πλημμύρα καὶ ἡ θάλασσα ἐγίνετο ἐν μὲ τὸν βάλτον! Καὶ διατί δὲν ἀπεφάσιζες ν' ἀνακόψῃς τὸν δρόμον σου καὶ νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν πόλιν; Διότι σοῦ ἐφαίνετο ὅτι κάτι ἔβλεπες, κάτι ἀπήλαυες εἰς τὸ τοπίον αὐτό, ἐνῶ ἐκεῖνη ἦτις τὸ ἐζωντάνευεν, εἶχε γίνῃ ἀφαντος πρὸ πολλοῦ. Καὶ πότε πάλιν ἐπροτίμας νὰ λάβῃς τὴν βορειοτέραν ὁδόν, τὴν περιφερῆ, ἐκεῖθεν τῆς λίμνης, διατρέχων ὅλον τὸ Κ' βούλι μὲ τοὺς ἀγρούς καὶ μὲ τοὺς ἀμπελώνας του. Ἐκεῖ ἐπάτεις ἐπὶ παχείας χλόης, ὑπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἤξευρες πάντοτε ἂν ὑπῆρχε στερεὰ γῆ. Καὶ ἐχώνεσο ἕως τοὺς ἀστραγάλους εἰς τὸν βάλτον, ἀλλ' ἐνόμιζες τοῦτο εὐτυχίαν σου, διότι ἐφαντάζεσο πάντοτε ὅτι ἔτρεχες νὰ

κόψης ἴτσια δι' ἐκείνην. Καὶ ὅταν ἔφθανες τέλος, μὲ τὰ ὑποδήματα βαλτωμένα καὶ τὰ περιπόδια ὑγρά, εἰς τὸν λευκὸν οἰκίσκον τοῦ μπαρμπα-Κωνσταντῆ τοῦ Μιτζέλου, καὶ τὸν ἔχαιρέτας, ἐκεῖ πού ἐσκάλιζε τὰ κουκιά, φωνάζων μακρόθεν, «Καλησπέρα, μπαρμπα-Κωνσταντῆ!» κ' ἐκεῖνος σοῦ ἀπήντα μελιχίως, «Καλῶς τὸ παιδί μου!», τότε ἠγάπας νὰ φαντάζεσαι σεαυτὸν ὡς μπαρμπα-Κωνσταντῆν, καὶ τὴν Πολύμνιαν ὡς θεια-Σινιώραν, καὶ τοὺς δύο κατὰ σαράντα ἔτη νεωτέρους, καὶ ἀνεμέτρεις ὅποια θὰ ἦτον εὐτυχία διὰ σέ, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ συζήσης μὲ τὴν ἀγαπητὴν σου εἰς τὸν πάλλευκον ἐκεῖνον οἰκίσκον (τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ ὑπερβάλλουσα λευκότης ὠφέιλετο εἰς τὰ ἀκατάπαυστα ἀσβεστώματα τῆς θεια-Σινιώρας), καὶ ὅποια θὰ ἦτο ἐντρύφησις αἰσθήματος καὶ ρωμαντισμοῦ, ἐὰν διήγετε τὰς ἡμέρας μετὰ τῆς ἀγαπητῆς ἐν μέσῳ τοῦ εὐώδους καὶ χλοεροῦ ἐκείνου κήπου μὲ τὰς ροιάς, μὲ τὰς ροδωνιάς, μὲ τὰς ἀμυγδαλέας καὶ πασχαλέας, μὲ ὅλα τὰ ἐκλεκτότερα φυτὰ καὶ ἄνθη (τὰ ὅποια ὅμως ὠφείλοντο εἰς τοὺς ἐνδεδλεχεῖς κόπους τοῦ μπαρμπα-Κωνσταντῆ), παρὰ τὴν ὄχθην τῆς ὠραίας λίμνης, ὅπου ὑπῆρχεν εἰς οὐρανὸς ἐπάνω, καὶ ἄλλος οὐρανὸς ἐφαίνετο κάτω, λεῦκαι καὶ κυπάρισσοι ἀνέτεινον τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τῶν ἄνω, καὶ ἄλλαι λεῦκαι καὶ κυπάρισσοι ἐκρέμαντο ἀνάποδα κάτω. Καὶ ὅσαι μυριάδες ἄστρα ἐκόσμουν τὴν νύκτα λάμποντα τὸ στερέωμα, ἄλλαι τόσαι μυριάδες ἔλαμπαν τρεμοσβήνοντα κάτω εἰς τὸν πυθμένα. Καὶ καλαμῶνες σειόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὑψωναν τοὺς ἀσθενεῖς καυλοὺς τῶν δύο ὀργυιὰς ὑπὲρ τὸ κῦμα, καὶ βρούα καὶ λύγοι καὶ ἀσφόδελοι ἀπέζων ἐκ τοῦ ἐλέους τῆς λίμνης καὶ ἐκ τοῦ λίπους τοῦ βάλτου, κλίνοντα τὰς χθαμαλὰς κορυφὰς τῶν πρὸς τὸ ὕδωρ, ὡς ν' ἀπέδιδον εἰς τὴν λίμνην τὴν ὀφειλομένην εὐγνώμονα ὑπόκλισιν. Καὶ ἀντικρὺ ὑψοῦτο ὁ λιμὴν μὲ τὰς χλοεράς ὄχθας τοῦ ὀλόγυρα, τὰς ἐξαπλούσας εἰς τὸν ἥλιον τὰς πρασινιζούσας κλιτῦς τῶν, ὡς εὐκολπα στήθη παρθένου ἀναδίδοντα ζῶην καὶ σφριγὸς εἰς τὴν πλάσιν. Δένδρα ἐκόσμουν εὐπαρύφως τὰς ὄχθας τὰς ὄρεινὰς καὶ τὰς ἀμμώδεις, καὶ ἄλλα δένδρα φυτευμένα ἐν τῇ θαλάσῃ ἐστόλιζον τὸ κῦμα καὶ τοὺς αἰγιαλοὺς, τὰ ἰστία μὲ τὰ ἐξάρτιά τῶν. Καὶ εἰς τὸ βάθος ἐφαίνοντο πρὸς βορρᾶν τεμνόμεναι αἱ δύο τῶν λόφων σειραὶ, αἱ περιβάλλουσαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὸν μακρὸν ἀλλ' εὐσύνοπτον εἰς τὸ βλέμμα κάμπον, ἢ μία ἢ ἀνατολική, ὑψηλή, ἐγγυτέρα εἰς τὸν θεατὴν, ἐπιστεφομένη ἀπὸ τὸ καλύβι τοῦ μπαρμπα-Γιωργιοῦ, Θεὸς σχωρέσ' τον, τοῦ Κοψιδάκη, ὅπου ὄχι ἄπαξ ἐώρτασες τὴν Πρωτομαγιάν, παιδίον, μὲ γάλα καὶ μὲ ὀβελίαν ἀμνὸν καὶ μὲ στεφάνους καὶ μὲ λούλουδα, ὅταν ἔζη ὁ πρὸς μητρὸς πάππος σου, ὁ μπάρμπ' Ἀλέξανδρος, Θεὸς σχωρέσ' τον, ὁ Καρονιάρης, ὅστις ἠγάπα νὰ ἐορτάζη μεγαλοπρεπῶς τὴν Πρωτομαγιάν, χορηγὸς αὐτὸς ὄχι μόνον δι' ὅλους τοὺς υἱοὺς, τὰς θυγατέρας καὶ τὰ ἐγγόνια του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀναδεξίμια του καὶ τοὺς κουμπάρους του καὶ διὰ τὰς κόρας τῶν κολληγισσῶν του ἀκόμη, τὰς ὁποίας ἐπταέτης ἤδη δὲν ὠκνεῖς νὰ ἐρωτεύεσαι, φανταζόμενος ὅτι τρέχεις κατόπιν αὐτῶν εἰς τοὺς ὀρμίσκους, ἐκεῖ ὅπου ἐλεύκαιναν τὰς ὀθόνας, καὶ ὅτι κρύπτεσαι μαζί τῶν εἰς τὰ ἄντρα, τὰ πατούμενα ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀφριζούσης ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ Βορρᾶ, ὄνειροπολῶν τὴν εὐτυχίαν εἰς τοὺς λευκοὺς καὶ γλαφυροὺς κόλπους, μὲ τὰς ὀλοβροχίνους* καὶ βυσσινόχρους τραχηλιάς, καὶ εἰς τὰς κυανόφλεβας καὶ τορνευτὰς

ώλενας μὲ τὰς μακρὰς καὶ κεντητὰς χειρῖδάς των. Πρῶμα ὄνειρα νεότητος ἀνυπομόνου, ὡς ἡ ἀμυγδαλῆ ἢ ἀνθοῦσα τὸν Ἰανουάριον!

Ἡ ἄλλη, ἡ δυτικὴ λοφία, ἦτο ἡ Πλατάνα, ἀπωτέρα εἰς τὸν θεατὴν, ὑπτία, ἀνακεκλιμένη, βαθμηδὸν ἀνέρπουσα πρὸς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφάς, ἧς τὴν ὑπώρειαν περικαλλῶς κοσμεῖ ὁ Πύργος τοῦ Μετοχίου, μὲ τὸν ὠραῖον ναῖσκον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔβλεπες ἀντικρῶ σου ὡς τελείαν εἰκόνα ἀριστοτέχνου ἀληθῶς, ἐκεῖθεν τῆς λίμνης ἀπὸ τὸν λευκὸν οἰκίσκον τοῦ μπαρμπα-Κωνσταντῆ τοῦ Μιτζέλου, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ ναυπηγεῖον, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἀπέναντι, ἐντεῦθεν τῆς λίμνης.

* * *

Ὅλη ἡ μακρὰ καὶ πλατεῖα ἀμμουδιὰ ἢ ἀπλουμένη μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τοῦ λιμένος, δὲν εἶχεν οὐδὲ ἓνα κόκκον ἄμμου ἀμιγῆ ἀπὸ προιονίδια, οὐδὲ ἓνα χάλικα ἐλεύθερον ἀπὸ τὴν γειτονίαν πελεκουδίου. Πόσα δάση ἀγριοξύλων μετεμορφώθησαν ἐνταῦθα, ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, εἰς σκάφας μὲ κατάρτια ὑψηλά, μὲ μυριάδας ὀργυιῶν σχοινίων καὶ πανίων, καὶ πόσαι τοιαῦται σκάφαι θὰ ἐκοιμῶντο τώρα τὸν αἰώνιον ὕπνον εἰς τὰ βάθη τῆς Μεσογείου ἢ τοῦ Εὐξείνου! Δύο τοιοῦτοι σκελετοὶ ἐφαίνοντο σήμερον κείμενοι ἐπὶ τὴν μίαν πλευρὰν, εἰς τὰ ρηχά, ἀντικρῶ τοῦ ναυπηγεῖου, μὲ τὰς σκωληκοβρώτους καὶ μαυρισμένας σανίδας των, μὲ τὰ σκουριασμένα καρφία των, καὶ τὰ διέχοντα στραβόξυλα* γυμνὰ μαδερίων, δι' ὧν διέρρεεν ἐλευθέρως ἡ θάλασσα, ἐφαίνοντο θλιβερῶς μειδιῶντα, μὲ ὀδόντας ἄνευ χειλέων, ὡς νὰ ᾤκτειρον βλέποντα ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν τόσῃν μανιώδη μέριμναν καὶ μεταλλευτικότητα τῶν ἀνθρώπων. Πόσαι χεῖρες ἀνθρώπων πυρετωδῶς ἐργασθεῖσαι ἄλλοτε ἐδῶ δὲν ἔκειντο ξηραὶ εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, πόσαι κεφαλαί, τόσον ἔχουσαι ἐγκέφαλον, ὅσος θὰ ἤρκει, καθ' ἃ ἔλεγε γηραιὸς ναυτικός, «διὰ νὰ παλαμίση* τις ἓνα καράβι ὀλόκληρο», δὲν ἔθρεψαν ἀδηφάγα κήτη εἰς τὸν βυθὸν τοῦ πόντου! Καὶ ὅμως ὁ γέρον ἐκεῖνος θαλασσινός, μὲ τὴν πικρὰν εἰρωνείαν, εἶχε χάσει ἀρτίως τὸ πλοῖον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς του ἀπὸ τρικυμίαν παρὰ τὸν Μαλέαν, καὶ τώρα, μὲ τὰ γεράματά του, καὶ μὲ τὸν τρίτον του υἱόν, ἐπαιδεύετο νὰ ναυπηγήσῃ ἄλλο πλοῖον μεγαλύτερον, ἔρημος τῶν κυριωτέρων βοηθῶν του! Οὕτως ἡ ἀνάγκη τοῦ βίου καὶ ἡ συνήθεια δεσπόζουσι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων! Δι' ἐκεῖνον τὸ νέον τοῦτο πλοῖον ἴσως νὰ ἦτο, ἂν ὄχι ἱκανοποίησις, τοῦλάχιστον παρηγορία διὰ τὸ γῆρας! Καὶ οὕτω θὰ ἐξηκολούθει νὰ διάγῃ τὰς τελευταίας ἡμέρας του, ὁ γηραιὸς θαλάσσιος λύκος, ἕως ὅτου θὰ ἤρχετο ἴσως ἡμέρα καθ' ἣν ἡ θάλασσα, τὸ μέγιστον τοῦτο θηρίον τὸ ὁποῖον ἐπιμόνωνς προεκάλει, θὰ τὸν ἀνέριπτεν ἐξεγειρομένη ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς ἕως τὸ στερέωμα, ὡς λέγει ὁ Βάυρων, καὶ θὰ τὸν ἐπεμπεν ὀλολύζοντα «εἰς τοὺς θεοὺς του», ἀπορρίπτουσα αὐτὸν ὀπίσω εἰς τὴν γῆν. «Ἐκεῖ ἄς κεῖται!» *There let him lay!*

Κ' ἐξηκολούθουν διαρκῶς νὰ ναυπηγῶσι πλοῖα, καὶ ἡ τέχνη ἐτελειοποιεῖτο καὶ τὸ ἐμπόριον ηὔξανε. Πᾶς ὅστις ἤθελε νὰ ναυπηγήσῃ εἶχε πρόθυμον

σύμβουλον τὸν καπετὰν Δημήτηρ τὸν Κασσανδριανό, μὲ τὴν μακρὰν τοῦ τσιμπούκαν, μὲ τὸ ἠλέκτρινον στόμιον, ὅστις εἶχεν ἰδεῖ καὶ ἀκούσει πολλὰ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ, ὁ μακαρίτης. Τὰς ἡμέρας τοῦ γήρατός τοῦ τὰς ἐδαπάναις παριστάμενος θεατὴς τῶν ναυπηγουμένων πλοίων, ἐρχόμενος κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν μὲ τὴν τσιμπούκαν τοῦ, μὲ τὴν μακρὰν καπνοσακκούλαν τοῦ κρεμαμένην ἐπὶ τοῦ τσοχίνου ἐπανωβράκου, διὰ νὰ καμαρώσῃ τοὺς κόπους καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν ἄλλων, καὶ παρηγορηθῆ διότι, πεισθεὶς εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν υἱῶν τοῦ, ἰσχυριζομένων ὅτι ἦτο παρὰ πολὺ γέρον, εἶχε παραχωρήσει αὐτοῖς τὴν πλοιαρχίαν. «Σὰ θὰ κάμετε τὸ σταυρὸ σας νὰ κόψετε τὸν κερεστέ*, παιδιὰ, νὰ κοιτάξετε καλὰ πόσω ἡμερῶ θὰ εἶναι τὸ φεγγάρι... Κι ὄντας θὰ σκαρώσετε, μὲ τὸ καλὸ, νὰ ξετάζετε ποῦ εἶναι ὁ ἀστέρας*... Βάρδα μπένε*, νὰ μὴ σκαρώσετε μουδὲ νὰ τὸ ρίξετε στοῦ γιαλοῦ τὴν ἡμέρα ποῦ εἶναι λιοτρόπι*...» Καὶ ἔδιδε βραδύγλωστος πολυτίμους ὁδηγίας εἰς τὸν πλοίαρχον, ὡς καὶ εἰς τὸν πρωτομάστορην, περὶ πάντων τῶν συντελούντων εἰς τὴν ἐπιτυχή ναυπήγησιν ὡς καὶ τὴν εὐδωσιν καὶ προκοπὴν τοῦ πλοίου. Ὅστις δὲν τὸν ἤκουε, τόσον χειρότερα δι' αὐτόν! Νεωτερισταὶ τινες πλοίαρχοι ἐδοκίμασαν νὰ τὸν παρακούσουν, καὶ ὑπέφεραν σκληρῶς.

* * *

Ἐνθυμεῖσαι, ὑπῆρχαν τότε τρία μεγάλα σκάφη πλησίον ἀλλήλων ναυπηγούμενα, ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀρχιναυπηγόν. Θαυμάσιος ἄνθρωπος! Πῶς ἠδύνατο νὰ ἐπαρκῆ καὶ εἰς τὰ τρία, τρέχων ἀπὸ σκάφης εἰς σκάφην, μ' ἓνα πῆχυν εἰς τὴν χεῖρα, μὲ μίαν στάθμην καὶ μ' ἓν σκέπαρνον ἀπὸ τοῦ αὐχένου κρεμάμενον μὲ τὴν λαβὴν ἐπὶ τοῦ στέρνου. Καὶ ὅποια στρατιὰ ἀνθρώπων ἐτέλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ! Ὁ πλοίαρχος, οἱ βοηθοὶ τοῦ, οἱ πριονισταὶ, οἱ πελεκηταὶ, οἱ μαραγκοὶ καὶ οἱ καλαφάται! Δὲν ἔλειπαν καὶ οἱ Γύφτοι, οἵτινες εἶχον ἰδρῦσει προχείρως ἀνὰ μίαν καλύβην ὀπισθεν ἐνὸς ἐκάστου τῶν σκαφῶν. Καὶ μὲ τὴν κάμινον πλήρη ἀνθράκων, μὲ τοὺς φυσητήρας, μὲ τοὺς ἄκμονας, μὲ τοὺς ραιστήρας καὶ τὰς βαρείας σφύρας τῶν, ἔκοπταν, ἔκοπταν μεγάλα καρφία, τζαβέτες*. Ὅποῖος φοβερὸς θόρυβος! Οἱ κτύποι τοῦ ραιστήρου ἔπνιγον τὸν ἔρρυθμον τριγμὸν τοῦ πρίονος, ὁ κρότος τοῦ σκεπάρνου ἐκάλυπτε τὸν δούπον τῆς ξυλίνης ματσόλας, δι' ἧς ἐκτύπα τὸ στυππεῖον ὁ καλαφάτης, καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους κρότους ἐδέσποζεν ὁ βαρὺς ροῖβδος τοῦ πελωρίου ραιστήρου, δι' οὗ ἐνέπηγον τὰ χονδρὰ καρφία καὶ τοὺς ξυλίνους ἤλους, τὲς καβίλιες, εἰς τὰς στρογγύλας πλευρὰς τοῦ κολοσσαίου σκάφους. Καὶ ὑψηλός, μεγαλόκορμος ἀνὴρ, μὲ ὀρθὰς τὰς πλάτας, μὲ τὸ κόκκινον πλατὺ ζωνάρι συνέχον τὴν μακρὰν σέλλαν* τοῦ βρακίου ὑπὸ τοὺς βουβῶνάς τοῦ, εἶχεν ἀναβῆ, ὁ δαιμόνιος, ὑψηλὰ ἐπὶ τῆς κωπαστῆς, καὶ ὁ ἴσκιος τοῦ μακρός, ὑπὸ τὰς τελευταίας ἀκτίνας τοῦ δύνοντος ἡλίου, ἐμεγεθύνετο τεραστίως, τῶν μὲν σκελῶν πιπτόντων ἐντεῦθεν τῆς λίμνης ἐπὶ τῶν φυτῶν τοῦ σικυῶνος, τοῦ δὲ κορμοῦ ἀορίστως κυμαινομένου ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ τῆς κεφαλῆς ζωγραφουμένης μεγαλοπρεπῶς πέραν τῆς λίμνης, πρὸς ἀνατολάς, εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ βουνοῦ. Οὗτος ἦτο ὁ *πουργοτζής**, ἔργον ἔχων τὸ ν' ἀνοίγῃ τρύπες.

Ἵπερμέγεθες πισσωμένον ζεμπίλιον, κείμενον κάπου, ἀνάμεσα εἰς δύο βουβά*, μεγάλη ξύλα, ὑπὸ τὴν πρύμνην, ἦτο γεμάτον ἀπὸ τριβέλια διαφόρων μεγεθῶν, ἕως τρεῖς δωδεκάδας, ὧν τὸ μὲν μικρότερον θὰ ἦτο ἕως δύο σπιθαμῶν, τὸ δὲ μέγιστον, βαρὺ, ὀγκῶδες, ἦτο σχεδὸν ἴσον μὲ τὸ ἀνάστημα τοῦ κατόχου του. Τὴν στιγμήν ταύτην ἐχειρίζετο ἀκριβῶς ἐν τῶν μεγίστων τρυπανίων, καὶ ἔκυπτεν, ὁ θαυμάσιος, ἐπὶ τῆς κωπαστῆς, αἰωρούμενος ὡς σχοινοβάτης, καὶ ἤνοιγε βαθεῖαν κάθετον ὀπήν εἰς μίαν τῶν πλευρῶν τοῦ σκάφους. Ὡ τῆς ἀκαταληψίας!

* * *

Ἄλλ' ὁ ἥλιος ἐκρῦβη ἤδη εἰς τὴν κορυφήν τοῦ ὑψηλοῦ πετρώδους βουνοῦ, καὶ ὁ ἴσκιος τοῦ πουργοτζῆ διεγράφη καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος καὶ ἀπὸ τὸν ἄμμον τῆς παραλίας. Οἱ μαστόροι, καθὼς καὶ οἱ πολλοὶ ἐπισκέπται, οἱ περιπατηταὶ τῆς ἐσπέρας, οἵτινες ἤρχοντο νὰ συγκοπιᾶζωσι καὶ αὐτοὶ μὲ τὸ βλέμμα εἰς τοὺς ἰδρωτάς τῶν ἄλλων, κ' ἐνίοτε νὰ τοὺς χασομερῶσι μὲ τὰς ἀκαίρους ἐρωτήσεις των, διασκελίσαντες τὰ παντοῦ ἐσκορπισμένα ἀνὰ τὸ ναυπηγεῖον βουβά, δοκοὺς καὶ στραβόξυλα, συνήχθησαν ὅλοι ἐν συγκεχυμένῳ βόμβῳ, περὶ τὴν μικρὰν καλύβην τοῦ πλοίαρχου, ἣτις ἦτο πλήρης τάκων καὶ τεμαχίων ξύλου καὶ σφυρίδων μὲ ἐργαλεῖα καὶ τινῶν ἐνδυμάτων καὶ κλινοσκεπασμάτων, διὰ νὰ πῶσιν ὅλοι τὸ τσίπουρο, ἀπὸ μεγάλην χιλιάρικην φιάλην, μὲ τὸ αὐτὸ ποτήριον ὅλοι. Μόνος ὁ πελώριος καραβόσκυλος, ὁ προσδεδεμένος μὲ στερεὰν ἄλυσιν ἔξω τῆς καλύβης, ὀπισθεν τῆς πρύμνης τοῦ μεγάλου σκάφους, ἐξέπεμπεν ἀπειλητικὸν ὑπόκωφον γρουλισμὸν, ὡς νὰ διέκρινεν αὐτὸς μόνος τὸν βόμβον τῶν κηφήνων ἀπὸ τοῦ βόμβου τῶν μελισσῶν, κ' ἐφαίνετο, ἂν τοῦ τὸ ἐπέτρεπαν, ἔτοιμος νὰ ἐφορμήσῃ. Ἄλλ' ὁ πλοίαρχος, ὁ καπετὰν Γιωργάκης, ὅστις ἐφαίνετο κάπως μορφωμένος, μὲ τοὺς μακροὺς ἀγκιστροειδεῖς ξανθοὺς μύστακάς του, τὸ ἡλιοκαῆς πρόσωπον καὶ τὸ μικρὸν ἀνάστημα, διὰ μονοσυλλάβων ἀνέκοπτε τὴν ὀρμήν του. «Πίσω, Τσοῦρμο! κάτω, Τσοῦρμο!» Ὁ Τσοῦρμος ὑπήκουεν, ἀλλὰ μετὰ δυσκολίας, κ' ἐξέφραζε τὴν λύπην του διὰ παρατεταμένων γαυγισμῶν. Ἦρχισε νὰ κυκλοφορῇ τὸ ποτήριον τῆς ρακῆς, καὶ οἱ ναυπηγοὶ ὅλοι καὶ οἱ περιπατηταὶ ἔλεγον τὰς συνήθεις εὐχάς: «Καλορρίζικο! μάλαμα τὸ καρφί τ', καπετάνιο! Καλὸ πλέψιμο!» Τὴν τελευταίαν λέξιν οἱ πλεῖστοι ἐπρόφεραν, κατὰ παραφθοράν, πλέξιμο. Καὶ εἷς περίεργος ἄνθρωπος μὲ χονδρὸν ἄσχημον πρόσωπον, μὲ παχύτατον μύστακα ἐπικαθήμενον ὡς στοιβιὰ ἐπὶ τῶν μῆλων τῶν παρειῶν του, ἕως τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμιναύτης καὶ ἡμιεργάτης καὶ ἡμικφορτωτής (οὗτος ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος Χάραυλος, ὁ ἴδιος ὅστις πηδαλιουχῶν ποτὲ ἐν μακρῷ ταξιδίῳ, κατὰ τὴν Μαύρην Θάλασσαν, ἐπὶ μεγάλου πλοίου, τὴν νύκτα, ἠρωτήθη ὑπὸ τοῦ πλοίαρχου, περιπατοῦντος κατὰ μῆκος τοῦ καταστρώματος ἀπὸ τὴν πρύμνην ἕως τὴν πρῶραν: «Τί ἔχεις, βρὲ Ἀλέξανδρε, κι ἀναστενάζεις;» κ' ἐκεῖνος ἀπήντησε: «Συλλογίζομαι, καπετάνιε, πῶς θὰ τὰ πληρώσουμε, τόσα ἑκατομμύρια ποὺ χρωστᾷ τὸ Ἔθνος!»)· οὗτος λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος Χάραυλος, ὀλίγον πέραν τοῦ δέοντος ἀφελῆς, προσληφθεὶς ἀπὸ τῆς προτεραιίας διὰ νὰ ὑπηρετῇ εἰς τὴν ναυπήγησιν τοῦ σκάφους, ὅταν ἦλθεν ἡ

σειρά του διὰ νὰ πῖη καὶ νὰ χαιρετίσῃ, ἐπρόφερον ἐξ ὑπερβαλλούσης ἀδεξιότητος ὡς ἐξῆς τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν λέξιν:

— Καλὸ μπλέξιμο, καπετάνιο!

Οἱ ἄλλοι ἐκάγχασαν· ὁ ξανθομούστακος πλοίαρχος συνωφρυνώθη, ὁ Τσοῦρμος ἠγέρθη ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ ἀφῆκε φοβεράν ὑλακὴν! Ὁ ἀδελφὸς τοῦ πλοίαρχου, ὁ Δημήτρης ὁ Τσιμπίδας, ἤγειρε τὴν χεῖρα ν' ἀρπάσῃ ἀπὸ τὸν σβέρον τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Χάραυλον καὶ νὰ τοῦ καταφέρῃ ὀλίγους κονδύλους. Ὁ καπετὰν Γιωργάκης τὸν ἐμπόδισεν, ἂν καὶ τοῦ ἐκόστισε πολὺ. Διότι ὅλοι οἱ ναυτικοί, καὶ οἱ πλέον μορφωμένοι σχετικῶς, δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένοι δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων. Πῶς νὰ μὴν εἶναι τις δεισιδαίμων ὅταν «πολεμῇ μὲ τὸ μεγαλύτερον θηρίον», ὅταν παλαίῃ μὲ τὸ ἄγνωστον, καὶ δὲν ἤξεύρῃ ἂν αὐρίον θὰ ἐπιπλῆῃ ἢ θὰ ποντισθῇ, ἂν θὰ εἶναι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἢ εἰς τὸν πυθμένα; Ὁ πλοίαρχος ἠρκέσθη μόνον νὰ εἶπῃ ὀργίλως:

— Δάκω τὴ γλῶσσα σ', βρὲ στραβο-Χάραυλε... νὰ μὴν ἀρπάξω τὴ σαλαμάστρα*, τῶρα...

Καὶ μετὰ δυσκολίας πολλῆς ἐμπόδισε τὸν ἀδελφόν του νὰ μὴ τὸν αἰκίσῃ.

* * *

Ἐκεῖ, ὀπισθεν τῶν θάμνων τοῦ φράκτου, ἐν μέσῳ τῶν χωραφίων, ὁ τῶν ἄμπέλων καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ὅπου ὄχι σπανίως ἢ μὲν θάλασσα ἐπάτει καὶ ἀφωμοίου τὸ ἥμισυ κήπου ἢ ἀγροῦ μὲ συκᾶς, μηλέας καὶ ἀπιδέας, οἱ δὲ διαβάται ἔκαμναν δρόμον τὸ ἄλλο ἥμισυ τοῦ αὐτοῦ κήπου ἢ ἀγροῦ (καὶ οἱ εὐτυχεῖς ἰδιοκτῆται εἰς ποῖον νὰ προσκλαυθῶσιν;) ἤκουες πολλάκις τὴν ἐσπέραν περὶ τὸ λυκόφως, ἐνῶ οἱ ναυπηγοὶ φορτωμένοι τὰ ζεμπίλια μὲ τὰ σιδερικά των ἐπέστρεφαν εἰς τὴν πολίχνην, ἤκουες, μεταξὺ δύο ἢ τριῶν μαραγκῶν, μετρούντων τὰς ἡμέρας ἕωσοῦ ἔλθῃ ἡ πρώτη Κυριακὴ, κατόπιν τῆς ὁποίας εἶποντο κατὰ σειρὰν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἑορταί (τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων, τῶν Δώδεκα, τῶν Ἁγίων Αναργύρων καὶ τῆς Ἁγίας Ἐσθῆτος), καὶ ἀναλογιζομένων μετὰ προαπολαύσεως μελλούσης μακαριότητος ὅτι θὰ ἔπλεον ὅσον οὐπω ἀντικρῦ, εἰς τὴν ἀνατολικὴν νῆσον, τὴν κρατοῦσαν δέσμια πανταχόσε τῆς γῆς ὅλα τὰ τέκνα τῆς μὲ ἀόρατον συμπαθὲς νῆμα πόθου καὶ νοσταλγίας, θὰ ἔπλεον ὅλοι στοιβαζόμενοι εἰς δύο μεγάλας ὀλκάδας, ἔργα τῶν χειρῶν των, ὅπως ἐπὶ τετραήμερον ἑορτάσωσιν· ἤκουες, λέγω, διάλογον οἷος ὁ ἐξῆς:

— Νά, κοντεύουμε τώρα, Νταντή...

— Ἀργοῦμε ἀκόμα, Μπεφάνη...

— Τί λές, βρὲ Νταντή;... Δευτέρα πέρασε, Τρίτ' Τετράδ' μιά, Πέφτ'

Παρασκευὴ δυό, Σαββάτο, πρῶτα ὁ Θεός, εἴμαστε πέρα.

Καὶ οὕτως ὁδὸς μακρὰ βραχεῖα γίννεται, ὄχι κατὰ τὸν Σοφοκλέα.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο πάντοτε ἐσπέρα ὅταν ἔβαινες πρὸς τὴν ἀμμώδη ἐκείνην παραλίαν μὲ τ' ἀβαθῆ ὕδατα, καὶ δὲν ἔβλεπες πάντοτε ὀμάδας ἀνθρώπων ἐπιστρεφόντων ἐκ τοῦ ναυπηγείου, οὐδὲ πτωχῶν γυναικῶν φορτωμένων σάκκους πλήρεις πελεκουδιῶν ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν ὤμων των. Ἦτο πρῶια, καὶ δὲν εἶχε παρέλθει ὁ χειμῶν, καὶ δὲν εἶχαν σκαρώσει ἀκόμη τὰ μεγάλα σκάφη. Εἰς τὸ ναυπηγεῖον μία μόνον βρατσέρα καὶ δύο βάρκαι μικραὶ ὑπῆρχαν σκαρωμένα. Δὲν εἰργάζοντο ἐκεῖ εἰμὴ ὁ μαστρο-Γιωργός, Θεὸς σχωρέσ' τον, ὁ Βαγγελάκης, μὲ τὴν κοκκίνην σκούφιαν του, ἥτις δὲν ἦτο οὔτε φέσι οὔτε κούκος οὔτε καπέλο, ἀλλὰ μετεῖχεν ἀπὸ ὅλα αὐτά, μὲ τοὺς πισσωμένους ἀμπάδες του καὶ μὲ τὴν πολύχρουν ἀπὸ τὰ ἐμβαλώματα καμιζόλαν* του, καὶ ὁ Γιάννης τῆς Παναγιούς, μὲ τὸ ὑψηλὸν καὶ ὀρθὸν φέσι του, μὲ τὴν μακρὰν καὶ πολύπτυχον βράκαν του, μὲ τὴν ἄσπρην φανέλαν καὶ μὲ τὴν μεγάλην ζεμπίλαν του. Ὁ ἥλιος μόλις εἶχεν ἀνατεῖλει, διαλύων τοὺς ἀνερχομένους ἀπὸ τὴν θάλασσαν πρὸς τὴν πρασινίζουσαν ἀκτὴν λευκοὺς ἀτμούς, τὰ ὕδατα ἦσαν ρηχὰ ἀπὸ τὸν ἀσθενῆ ἀνεμον ὅστις ἐφύσα. Ἐφαίνετο τὴν πρῶιαν ἐκείνην ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Βορρᾶς εὐρέθη εἰς διάθεσιν φιλοπαίγμονα, θωπεύων μαλακὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ ἡ ψυχρὰ ριπὴ δὲν ἦτο δυσάρεστος εἰς τὸν μικρὸν κτηματῖαν τὸν ἐπιβαίνοντα τοῦ ὄνου καὶ ἀπερχόμενον εἰς τὸν ἀγρόν του, οὐδὲ εἰς τὸν ζευγηλάτην, τὸν διὰ τῆς φωνῆς ἀποτείνοντα τὰ κελεύσματα εἰς τοὺς βοῦς του:

—ὦ! Μελίσσ', ὄξου Μαυρομμάτ'! καὶ διὰ τοῦ βλέμματος θωπεύοντα τὴν μεγάλην χύτραν μὲ τὰ καλομαγειρευμένα μὲ ἱκανὸν εὐῶδες ἔλαιον φασόλια, καὶ μὲ ἄφθονον κοκκίνην πιπεριάν, τὴν ὁποῖαν, μὲ τὸ ἐξησηκμένον βλέμμα του, εἶχεν ἀνακαλύψει ἤδη ἐρχομένην ὀπισθεν τῶν θάμνων, ὀλονὲν καὶ πλησιάζουσαν σκεπασμένην καλὰ διὰ νὰ μὴν κρυώσῃ τὸ φαγητόν, ἐπιστέφουσαν τὸν μέγαν κόφινον, ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς φιλοτίμου οἰκοκυρᾶς, σχεδὸν ἀρμενίζουσαν ὡς βάρκαν, χωρὶς νὰ φαίνωνται οὔτε αἱ χεῖρες αἱ ὑποβαστάζουσαι οὔτε οἱ πόδες οἱ βηματίζοντες. Ὀλίγαι στιγμαὶ θὰ παρήρχοντο ἀκόμη, καὶ ὁ μὲν Μελίσσης καὶ ὁ Μαυρομμάτης, ἀπολυόμενοι πρὸς ὦραν τοῦ ζυγοῦ, θὰ ἔβοσκον μακαρίως παρὰ τὰς χονδρὰς καὶ ὀζώδεις ρίζας τῶν ἐλαιῶν, ὁ δὲ ζευγηλάτης καὶ ὁ βοηθός του, θὰ παρεκάθιζον ἐπιφθόνως ὑπὸ τὸ εὐλογημένον φύλλωμα, καὶ θὰ ἐπειρῶντο ἐγγύτερον τῆς χύτρας.

Ἀλλὰ σύ, φίλε, δὲν προσεῖχες τότε εἰς τὰ τετριμμένα αὐτά, ἀλλ' ἐφθόνεις μᾶλλον τοὺς μικροὺς δεκαετῆς παῖδας, τοὺς ἀνασηκῶνοντας τὴν περισκελίδα ὡς τὸν μηρόν, φέροντας τὰ πέδιλα εἰς τὸ θυλάκιον καὶ θαλασσώνοντας ὑπὲρ τὸ γόνυ εἰς τὸ κῦμα. Ἐβλεπες ἕξαφνα ἓνα τούτων νὰ κύπτῃ νὰ συλλαμβάνῃ μὲ τὴν παλάμην μικρὸν ὀκταπόδιον, νὰ τὸ δαγκάνῃ εἰς τὸν λαιμόν, ν' ἀγωνίζεται ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς του τοὺς μυζητήρας, νὰ τρέχῃ εἰς τὴν ἄμμον καὶ νὰ τὸ κοπανίξῃ γενναίως εἰς

τὸν πρῶτον λίθον τὸν ὁποῖον θὰ εὕρισκε, λείψανον παρασυρθέντος ἀπὸ τὰ κύματα ξηρολιθίνου περιβόλου κήπου ἢ ἐρείπιον πάλαι ποτὲ ὑπαρξάσης προκυμαίας. Καὶ ἡ μήτηρ σου ἢ φιλότεκνος ὄχι μόνον δὲν σοῦ ἐπέτρεπε νὰ τρέχης, ὅπως ἄλλοι, ἀνυπόδητος καὶ σύ, ἀλλ' ἀπήτει νὰ φορῆς καὶ κάλτσες. Ὅποια δεσμὰ παιδαγωγικῆς δουλοσύνης! Εὐτυχῶς εἶχες πλησίον σου τὸν φίλον σου, τὸν Χριστοδουλήν, ὅστις, ὁμηλιξ μὲ σέ, ἦτο εὐτυχέστερος κατὰ τοῦτο, ὅτι ἦτο πάντοτε ξυπόλυτος, καὶ οὐδ' ἐφόρει ποτὲ κάλτσες. Φιλότιμον παιδίον! Ἐτρεχε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἀπὸ γυαλὸν εἰς γυαλόν, ἔβγαζε γρινιάτσες*, πορφύρες καὶ πεταλίδες διὰ δύο, καβούρια διὰ τρεῖς, ὀκταπόδια διὰ τέσσαρες. Καὶ μέρος μὲν αὐτῶν ἔκαμνε δολώματα, διὰ νὰ ψαρεύη μὲ τὴν καλαμιὰν ἀπὸ τὸ δειλινὸν ἕως τὸ βράδυ, μέρος δὲ ἐμοιράζετο φιλαδέλφως μὲ σέ. Τὴν πρωΐαν ἐκείνην ὀλίγον πρὶν φθάσητε εἰς τὸν μύλον τοῦ Μπαρμπαπαναγιώτη, ὅστις ἴσταται ὡς φρουρὸς παρὰ τὸ δυτικὸν στόμιον τῆς λίμνης, ἐκεῖ ὅπου ἦτο οὐδέτερον ἔδαφος μεταξὺ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς, ὁ φίλος σου ὁ Χριστοδουλῆς, ἐπειδὴ εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὰ ὕδατα ἐβαθύνοντο ὀλίγον τι ἀποτόμως, δὲν εὕρισκετο πολὺ μακρὰν εἰς τὸ κῦμα, καὶ ἅμα εἶδεν ὅτι ἡ Πολύμνια πλησιάσασα ἤρχισε νὰ σοῦ ὀμιλῇ, ἔσπευσε νὰ ἀποβῆ εἰς τὴν ξηρὰν διὰ ν' ἀκούσῃ τί σοῦ ἔλεγε.

Ὅποῖον λεπτοφυῆς σῶμα ἐσκέπαζεν ἡ λειομέταξος ὀρφνὴ ἐσθῆς! Πῶς διεγράφετο ἀρμονικῶς ἡ μορφὴ τῆς μὲ χνοῶδη πάλλευκον χρῶτα καὶ τὰ ἐρυθρὰ μῆλα τῶν παρειῶν, μὲ τὸν μελίχρυσον λαϊμόν καὶ μὲ τὸ ἐλαφρῶς κολπούμενον στήθος τῆς! Πόσον ἀβραὶ ἦσαν αἱ χεῖρες, καὶ πόσον μελωδικὴ ἔπαλλεν εἰς τὸ οὖς σου ἡ θεσπεσία φωνὴ τῆς! Ἡ ξανθοπλόκαμος κόμη ἀτημέλητος ὀλίγον, ὡς νὰ ἐβιάσθη νὰ καλλωπισθῇ διὰ νὰ ἐξέλθῃ καὶ ἀπολαύσῃ τὴν θαλασσίαν αὔραν καὶ τὸν τερπνὸν τῆς ἀμμουδιᾶς περίπατον, ἀερίζετο ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ Βορρᾶ, καὶ τὸ ὄμμα τῆς, μὲ τὰ μακρὰ ματόκλαδα ὡς πτεροφόρος οἰστός, σ' ἐσαΐτευε γλυκὰ εἰς τὴν καρδίαν. Ἐνθυμεῖσαι! Ὅποῖον αἴσθημα ἐδοκίμασες τότε, καὶ πῶς, δεκατετραετῆς μόλις, ἠρωτεύθης ἤδη; Ἡ Πολύμνια σοῦ ὠμίλησεν! Ἡ Πολύμνια σ' ἐκάλει ὀνομαστί! Ὅποια παιδικὴ μέθη, εὐκόλως παραχθεῖσα διὰ μικρᾶς δόσεως ρευστοῦ! Ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἐσήκωνες περισσότερον. Καὶ ὅμως, τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀπλούστατον. Ὁ ἀδελφός τῆς, δωδεκαέτης, ἐκεῖνος ἤξευρε τ' ὄνομά σου καὶ εἶπε τίς εἶσαι εἰς τὴν Πολύμνιαν. Καὶ αὕτη δὲν ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἐσαγίτευε τὴν καρδίαν σου, ἂν σοῦ ἀπέτεινε τὸν λόγον, ἀφοῦ μάλιστα ἤθελε νὰ σοῦ ζητήσῃ ἐκδούλευσιν. Ἐν τούτοις ὁ Χριστοδουλῆς ἔτρεξε πλησίον σου, καταβιβάσας ἐν σπουδῇ τὴν περισκελίδα του, ὡς διὰ νὰ μοιρασθῇ τὸ βάρος τῆς εὐτυχίας.

Ἡ μελωδικὴ φωνὴ τῆς Πολυμνίας εἶπε:

— Ξέρεις, ποῦ εἶναι ἴτσια; Μπορεῖς νὰ μοῦ κόψῃς τίποτε ἴτσια;

Σὺ ἔμενες κεχηνῶς.

Ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Χριστοδουλῆς εἶχε φθάσει ἤδη.

— Μπράβο! μπράβο!... κυρία Πολύμνια! Ἐγὼ τὰ ξέρω ποῦ εἶναι τὰ ἴτσια...
τώρα νὰ πᾶμε νὰ κόψουμε...

— Θὰ μὲ ὑποχρεώσετε πολὺ, ἐπανέλαβε καὶ πρὸς τοὺς δύο ἢ Πολύμνια.

Καὶ ὁ Χριστοδουλῆς ἔτρεξεν ἐλαφρόπους, μὲ τὸ ἐν μπουδονάρι* του ἀνασηκωμένον ἀκόμη ἕως τὸ γόνυ, μὲ τὸ ἄλλο καταβιβασμένον εἰς τὸν ἀστράγαλον, ξυπόλυτος, μὲ τὰ πόδια παπουδιασμένα*, μαῦρα, ψημένα ἀπὸ τὴν ἄλμην τοῦ κύματος. Ἐτρεξες καὶ σὺ κατόπιν του ὀκνός, ἀσθμαίνων, ἀλλ' ἕως νὰ φθάσης εἰς τὴν ὄχθην τῆς λίμνης, πατῶν ἐπὶ τοῦ ὀλισθηροῦ βάλτου, γλιστρῶν, ἀνάμεσα εἰς τὲς ἀρμυρῆθρες καὶ εἰς τὲς βουρλιές, ὁ Χριστοδουλῆς εἶχε κόψει ἤδη ὀλόκληρον δεσμίδα ἐκ τῶν προώμων εὐωδῶν καὶ μεθυστικῶν ἀνθέων, τὰ ὅποια ἐζήτει ἡ Πολύμνια, τρέχων ἀπὸ συστάδα χόρτου εἰς συστάδα, αἴτινες ἐσκίαζον φιλαδέλφως τὰ πτωχὰ ὠραῖα ἄνθη, τὰ τόσον τρυφερὰ καὶ ἀσθενῆ, μὲ τὰ λευκὰ πέταλα καὶ τὸν ὠχρὸν ὕπερον, τὰ ὅποια ἐφαίνοντο ὡς νὰ παραπονοῦνται διατὶ νὰ φύωνται εἰς τὸ χῶμα καὶ νὰ εἶναι τόσον χαμαιπετῆ· ὁ Χριστοδουλῆς τὰ ἔκοπτεν ἀσπλάγχνως, ἀνὰ δύο καὶ τρία, μεμειγμένα μὲ χόρτα, καὶ τὰ ἐστοίβαζεν ἐπὶ τῆς ὠλένης τῆς χειρός του, μεταβαίνων ἀπὸ βουρλιὰν εἰς βουρλιὰν, βλέπων τὰ βουῖρα καὶ ἀναστενάζων, διατὶ νὰ μὴν ἔχη ἀλιεύσει μὲ τὰς χειρὰς του τόσες πέρκες, καὶ τριγλία, ὅσα βουῖρα ἔβλεπε, καὶ διατὶ νὰ μὴ δύναται νὰ χρησιμοποίησῃ ταῦτα ὅπως ὀρμαθιάσῃ ἐκεῖνα.

Μέχρις οὗ κατορθώσῃ καὶ σὺ νὰ εὕρῃς ὀλίγα ἴτσια νὰ κόψῃς, ὁ Χριστοδουλῆς εἶχε καταρτίσει ἤδη ὀλόκληρον ἀγκαλίδα, κ' ἐπέστρεφε τρέχων πρὸς τὸν ἀνεμόμυλον, ἐκεῖ ὅπου ἴστατο περιμένουσα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς ἢ Πολύμνια. Ἐν τούτοις ἐπρόφθασες καὶ σὺ καὶ τῆς ἔφερες μικρὰν, ὅση ἠδύνατο νὰ συνθλιβῆ μετὰξὺ ἀντίχειρος καὶ λιχανοῦ, δεσμίδα, ἀλλὰ τὸ εὐχαριστῶ τὸ πρὸς σὲ ἦτο, ὡς εἰκός, χλιαρώτερον ἀπὸ τὸ εὐχαριστῶ τὸ πρὸς τὸν φίλον σου. Καὶ οὐχ ἦττον ἔμεινες εὐχαριστημένος, ὀλιγαρκῆς καὶ κυριευόμενος ὑπὸ ἀνταρέσκου νάρκης, ὁμωνύμου μὲ τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο ἄνθος, τὸ ὅποῖον ἐζήτει μὲν ἀπὸ σέ, ἔλαβε δὲ ἀπὸ τὸν φίλον σου ἢ Πολύμνια.

* * *

Ἐκτοτε ὁ Χριστοδουλῆς ἠραίωσε κατ' ἀρχάς, εἶτα ὀριστικῶς ἔπαυσε, τὸ μερίδιον, τὸ ὅποῖον σοῦ ἔδιδε τέως ἀπὸ τὰ κογχύλια, ἀπὸ τὰ καβούρια καὶ ἀπὸ τοὺς γωβιούς, σὺ δὲ ἠργήσες πολὺ νὰ μάθῃς ὅτι τὰ ἔδιδεν εἰς τὸν Νῆικον, τὸν ἀδελφὸν τῆς Πολυμνίας. Εἰς μάτην τὸν συνώδευες, ὡς πάντοτε, βαδίζων ἐπὶ τῆς ἄμμου, θαλασσώνοντα ἕως τὸν μηρόν, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τοῦ ἐφώναζες:

— Κ' στοδουλή, βρέ! δὲν ἔβγαλες ἀκόμη κανένα χταπόδι;

Ἐκεῖνος τὰ χταπόδια καὶ τὰ καβουράκια τὰ ἔβαζεν εἰς τὸν φουσκωμένον

καὶ βρεγμένον κόλπον τοῦ ὑποκαμίσου του, ἔχων τρόπον νὰ τὰ ψοφᾷ μὲ δαγκωματιᾶς καὶ μὲ ἀκρωτηριασμούς, καὶ σοῦ ἔδειχνε μόνον τὲς γροινιάτσες, λέγων ὅτι θὰ ὑπάγῃ ὕστερ' ἀπὸ τὸ μεσημέρι, νὰ ψαρέψῃ μὲ τὴν καλαμιᾶ. Καὶ ὅταν, περὶ τὴν δείλην, τὸν παρεμόνευες, παρὰ τὴν ἀγοράν, ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας, κ' ἔβλεπες ἰδίως ὄμμασι νὰ σπαρταρίζῃ κανεὶς γωβιὸς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀγκίστρου του, καὶ τότε σ' ἐγέλα λέγων ὅτι θὰ κάμῃ τὸν γωβιὸν δόλωμα διὰ νὰ βγάλῃ μεγάλα ψάρια. Οὕτω χάνεται ἡ φιλία!

Πολλὰ πρωῖα διέρρευσαν κατόπιν τῆς πρωῖας ἐκείνης τοῦ φθίνοντος Φεβρουαρίου. Ἐπέρασεν ὀλόκληρος ὁ Μάρτιος, ἦλθε καὶ τὸ Πάσχα, παρῆλθε καὶ ὁ Ἀπρίλιος, καὶ ἡ Πολύμνια δὲν ἐξῆλθε πλέον εἰς περίπατον πρὸς τὴν παραθαλασσίαν τοῦ ναυπηγείου. Εἰς μάτην ἔτρεχες τακτικὰ κάθε πρωῖαν κ' ἐσπέραν εἰς τὴν ἀμμουδιὰν ἐκείνην. Ἡ Πολύμνια καθὼς ἀργὰ ἔμαθες εἶχεν ἀρρωστήσει ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, κατὰ τὴν συμβουλήν δὲ τῶν ἰατρῶν εἶχε κάμει, περὶ τὸν Μάιον, ταξίδιον μετὰ τῆς θείας τῆς, τῆς συνταξιούχου, χήρας ἀντιπλοιάρχου τοῦ Β. στόλου, διὰ ν' ἀλλάξῃ τὸν ἀέρα. Τρία μεγάλα σκάφη εἶχαν σκαρωθῆ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Μαρτίου, καὶ σὺ δὲν ἔπαυες νὰ τρέχῃς καθ' ἑκάστην ἕως τὸ ναυπηγεῖον, σταματῶν ἐπὶ ὥρας πολλάκις παρὰ τὸν ἀνεμόμυλον, καθεζόμενος ἐπὶ τῶν κάτω κειμένων καταρτίων πάσαι ποτὲ ὑπαρξάσης γολέτας, ἀναπολῶν ὅτι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐστάθη πρὸ μηνῶν ἡ Πολύμνια, ὅταν σοῦ ἐζήτησε νὰ δρέψῃς πρὸς χάριν τῆς ἴτσια· ἀλλ' ἡ Πολύμνια ἦτο μακρὰν ἀπουῖσα. Μόνον περὶ τὰ μέσα τοῦ Αὐγούστου, ὅτε τὸ τρίτον καὶ ὀγκωδέστατον τῶν ναυπηγηθέντων πλοίων εἶχε τελειώσει ἤδη, ἐπῆγες καὶ σὺ μετὰ πολλοῦ πλήθους εἰς τὸ ναυπηγεῖον, ὅπως ἴδῃς τὴν καθέλκυσιν τοῦ μεγάλου σκάφους. Τὸ θέαμα ἦτο ἐπιβλητικόν, ὅπως λέγουσι σήμερον. Ὅλη ἡ πολίχνη εἶχεν ἐρημωθῆ σχεδόν, καὶ κόσμος πολυάριθμος ἐπλήρου τὴν μεγάλην μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τοῦ λιμένος λωρίδα. Ἐκεῖθεν τοῦ σκάφους, ὁ ἥλιος ἦτο ἤδη δύο κοντάρια ὑψηλά, καὶ ἴσταντο οἱ τραχεῖς, οἱ σκληραγωγημένοι ναῦται καὶ χειρώνακτες, συμπληροῦντες τὸ παλάμισμα* τῆς καρῖνας, ἀποκαρφώνοντες τὰ βάζια* ἢ ὑποσκάπτοντες εἰς τὴν βάσιν, ὅπως εἶναι ἔτοιμα πρὸς πτώσιν τὰ κοντοστύλια*. Ἐντεῦθεν τοῦ σκάφους, ὅπου βαθμηδὸν ἠλαττοῦτο ἡ σκιά, ἴσταντο, πλὴν τῶν συνεργατῶν τῆς καθελκύσεως, καὶ οἱ θεαταί, καὶ οὐκ ὀλίγαι γυναῖκες, ἐλθοῦσαι πρὸς τέρψιν. Ὅποιος τότε παλμὸς διέσεισε τὰ στήθη σου, ὅταν, μεταξὺ αὐτῶν, ἀνεγνώρισες, ὑπὸ κοκκίνην ὀμβρέλαν, τὴν περικαλλῆ μορφήν τῆς Πολυμνίας! Εἶχεν ἐπιστρέψει ἀπὸ τὸ ταξίδιον χωρὶς νὰ τὸ μάθῃς. Ὁ Χριστοδουλῆς, ὅστις ἐπῆγε μὲ τὴν βάρκα εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, τὴν εἶχεν ἰδεῖ, ἀλλὰ δὲν σοῦ τὸ εἶπε. Καὶ ὅμως, ἠσθάνθης εἰς τὰ ἐνδόμυχα σου κρυφὸν καὶ ἀνεξομολόγητον εὐτυχίας αἴσθημα, ὅταν τὴν ἐπανείδες!

Ἐν τούτοις τὸ παλάμισμα εἶχε συμπληρωθῆ, τὰ βάζια ἦσαν ὅλα καρφωμένα, ἢ σκάρα μὲ τὰ βουβὰ λίπος ἀλειμμένα, ἦτο στρωμένη πρὸ πολλοῦ. Ὁ πρωτομάστορος μὲ τὸν βαριὸν ἔκαμε τοὺς νενομισμένους τρεῖς σταυροὺς εἰς τὸ πηδάλιον, καὶ ἔδωκε τὸν πρώτον κτύπον τῆς ὠθήσεως εἰς τὸ πελώριον σκάφος. Συγχρόνως ἔπεσαν ἐν ἀκαρεῖ τὰ κοντοστύλια ὅλα. Ἡ

καπετάνισσα, ώραία, μελαγχροινή, μικρόσωμος, φορέσασα ὡς νέα ἀκόμη, διὰ τὴν περίστασιν, πλήρη τὴν νυμφικὴν στολὴν τῆς, μὲ τὸ λευκὸν ἀναφές καὶ αἰθερόπλαστον ἀλέμι*, τὴν χρυσοκέντητον σκούφιαν, εἰκονίζουσαν γάστραν μὲ ἄνθη καὶ μὲ κλῶνας, τὸ βελούδιον βαβουκλί* μὲ τὰ χρυσοῦφαντα προμάνικα* ἀνασηκωμένα, τὴν βυσσινόχρουν ὀλομέταξον καὶ χρυσοκέντητον τραχηλιάν, τὴν ζώνην μὲ τ' ἀργυρᾶ καὶ μαλαμοκαπνισμένα τσαπράκια*, τὸ φουστάνι τὸ χαρένιο* μὲ τὸ ὀλόχρυσον ποδογύρι* τρεῖς σπιθαμὲς πλατὺ, κρατοῦσα μέγαν ἐπάργυρον δίσκον διὰ τῆς ἀριστερᾶς, περιῆλθεν ὀλόγυρα τὸ πλοῖον καὶ ἔρρανε διὰ τῆς δεξιᾶς, μὲ κοφέτα καὶ μὲ ὀρύζιον, τὴν προῶραν, τὴν πρύμνην, τὴν τρόπιν καὶ τὰς πλευρὰς τοῦ σκάφους. Οἱ ναῦται, οἱ ναυπηγοὶ καὶ πολλοὶ τῶν θεατῶν, ὡς σταφυλαὶ εἰς κλῆμα, ὡς μολυβῆθραι ἐπὶ σαγήνης ἀλιευτικῆς, ἐπιάσθησαν ἀπὸ τὸ παλάγκο*, καὶ ἤρχισαν νὰ σύρῳσι τὸν χονδρὸν κάλων νεύοντες ὅλοι πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐπαναλαμβάνοντες ἐν ρυθμῷ τὸ κέλευσμα: «Ἐ! γιάσαλέσα! Ἐ! γιούργια!» Ἐν τούτοις, εἴτε διότι τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ εἶχε σκαρωθῆ τὸ πλοῖον, δὲν ἦτο ἀρκετὰ κατωφερές, εἴτε διὰ τὴν ἀτέλειαν τῶν κινητηρίων μέσων, τὸ σκάφος, ἐστέναζεν, ἐστέναζε, καὶ δὲν ἐκινεῖτο. Παρῆλθον ὀλίγα λεπτά, ἡ δύναμις ἐδιπλασιάσθη· ὁ μέγας ὄγκος ἐκινήθη ὀλίγον ἕως δύο σπιθαμῶν, τὸ παλάγκον ἐκόπη ἀπὸ τὴν βίαν τοῦ ἔλκυσμοῦ, ἡ γούμενα* μὲ τοὺς δύο μακαράδες* ἔμεινεν ἄπρακτος περὶ τὴν πρύμνην, οἱ ἡμίσεις τῶν ἀνθρώπων δυσμόθεν τοῦ σκάφους ἔπρσαν εἰς τὴν ἄμμον πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης καὶ οἱ ἄλλοι ἡμίσεις ἔμειναν μὲ τὸ παλάγκον εἰς τὰς χεῖρας πρὸς τὸ μέρος τῆς λίμνης, καγχασμοὶ καὶ γογγυσμοὶ τῶν πεσόντων, ὧν τινες ἐμωλωπίσθησαν ἐλαφρῶς εἰς τὸν δεξιὸν βραχίονα ἢ τὴν πλευράν, ὁ πλοίαρχος κάθιδρος, ἡλιοκαῆς, ἀξιολύπητος, ἐστενοχωρεῖτο φοβερά, καὶ ὁ καπετὰν Δημήτρης ὁ Κασσανδριανός, ὅστις μὲ τὸ τσιμπούκι του, μὲ τὸν ἠλέκτρινον μαμέν*, μὲ τὸ τσόχινον πανωβράκι του, μὲ τὰ ὑψηλὰ μέχρι τοῦ γόνατος ὑποδήματά του, τὰ ὁποῖα ἠγάπα νὰ φορῆ χειμῶνα καὶ θέρος, εἶχεν ἔλθει νὰ πρωτοστατήσῃ εἰς τὴν καθέλκυσιν τοῦ σκάφους, καὶ δὲν εἶχε παύσει ἀπὸ πρωΐας νὰ δίδῃ ὁδηγίας καὶ συμβουλὰς, ἰδὼν τὸ ἀτύχημα ἐστέναξε καὶ βραδύγλωστος ἐπεφώνησε:

— Πφού! σκ'ληκομυρμηγκότρουπα!

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχαν ἀμματίσει τὸ παλάγκο, καὶ πάλιν νέα προσπάθεια κατεβλήθη. Ἀλλὰ δὲν παρῆλθον ὀλίγα λεπτά καὶ τὸ παλάγκο ἐκόπη εἰς ἄλλο μέρος, ὄχι ἐκεῖ ὅπου τὸ εἶχαν ἀρτίως ἀμματίσει. Ἐφεραν νέον παλάγκο, ἐνῶ ὁ πλοίαρχος, μὴ εὐκαιρῶν νὰ σπογγίσῃ τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου του, δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ ἐνθυμηθῆ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν ἀκούσιον ἐκείνην ἀρὰν «Καλὸ μπλέξιμο!» καὶ βεβαίως ἂν εἶχεν ἐμπρὸς του, αὐτὴν τὴν φορὰν, τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Χάραυλον, κακὸ μπλέξιμο θὰ εἶχε μαζί του. Ὁ δὲ καπετὰν Δημήτρης μὲ τὸ τσιμπούκι του, ἰστάμενος παρὰ τὴν καλύβην τοῦ γύφτου, κάτωθεν τῆς πρύμνης, ἐπανελάμβανε:

— Πφού! σκ'ληκομυρμηγκότρουπα...

Οἱ δύο ἱερεῖς, πρῶν νηυτικοί, οἵτινες εἶχαν ἀναρρίψει τὰ ἐπιτραχήλια ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὤμον, καὶ εἶχαν ἀναβῆ ἑλαφροὶ εἰς τὸ κατάστρομα, τελειώσαντες τὸν ἀγιασμόν, ἐπλησίασαν εἰς τὴν κωπαστὴν κ' ἔβλεπαν τὰ συμβαίνοντα, διότι, καταρριφθείσης ἤδη καὶ τῆς προχείρου κλίμακος, ἔμελλον νὰ μείνωσι ἐπὶ τοῦ πλοίου, καὶ δὲν θὰ κατέβαιναν πρὶν πέσῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ δυνηθῶσι νὰ κατέλθωσι, μὲ τὰς ἱεράς εἰκόνας, εἰς τὴν βάρκαν. Πλήθος δὲ ἀπὸ ἀθερίνες —παιδιά ὀκταετῆ καὶ δεκαετῆ— ἔτρεχαν ἔμπρὸς ὀπίσω ἐπὶ τοῦ καταστροφώματος, βοηθοῦντα διὰ τοῦ μέσου τούτου εἰς τὴν καθέλκυσιν τοῦ πλοίου.

Τέλος, μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας, καὶ τῇ ἐφαρμογῇ πολλῶν θεραπευτικῶν μέσων, τὸ μέγα πλοῖον, ἀργὰ ἀργά, ὡς καμαρωμένη νύμφη, ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Μέγας τότε ὁ ἀλαλαγμός, γυναικῶν σταυροκοπομένων, παιδιῶν σκιρτώντων, ἀνδρῶν τρεχόντων ὀπίσω τῆς πρύμνης ὡς νὰ ἤθελον διὰ τοῦ δρόμου τούτου νὰ ἐκπητήσωσι καὶ νὰ πειθαναγκάσωσι τὸ πλοῖον νὰ πέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ὁ μέγας καραβόσκυλος, ὁ Τσοῦρμος, τρέχων καὶ αὐτὸς ὅσον τοῦ ἐπέτρεπεν ἡ ἄκρα ἔντασις τῆς ἀλύσεώς του, ἐγαύγιζε μανιωδῶς προπέμπων τὸ πλοῖον ἐφ' οὗ ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἔμελλε νὰ μεταφερθῆ. Καὶ ἐνῶ ὅλοι ἔτρεχαν πρὸς τὴν θάλασσαν κατόπιν τοῦ ὀλισθαίνοντος καὶ καταφερομένου διὰ τῆς ἐσχάρας σκάφους, εἷς μόνος ἐστράφη αἴφνης, κρατῶν τὸν βαριόν του, καὶ ἔτρεξε πρὸς τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν, πρὸς τὴν ξηράν, ὡς διὰ νὰ κρυβῆ εἰς τὴν καλύβην τοῦ πλοιάρχου, τὴν χρησιμεύουσαν ὡς ἀποθήκην καὶ διὰ τὸν ὕπνον τοῦ νυκτερινοῦ φύλακος. Ὁ τρέχων οὕτως ἦτο αὐτὸς ὁ πρωτομάστορος, καὶ ἔτρεχεν οὐχὶ δι' ἄλλον λόγον, ἢ διὰ νὰ μὴ συμμερισθῆ τὸ λουτρόν τοῦ πλοιάρχου, τὸ ὁποῖον τινὲς ἐζήτουν κατ' ἔθος νὰ ἐπεκτείνωσι καὶ εἰς αὐτόν. Ἦκούσθη δὲ τότε αἴφνης μεγάλη φωνή, δεσπόσασα ὅλου τοῦ παμμιγοῦς θορύβου:

— Τὸν καπετάνιο στὸ γιαλό!

Ἡ φωνὴ αὕτη ἐξῆλθεν ἐκ πολλῶν στομάτων συγχρόνως. Ὁ καπετάν Γιωργάκης, ἐνδίδων εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ πλήθους, ἀπορρίψας τὰ ἑλαφρὰ ὑποδήματά του, ἔτρεξεν ἐπὶ τῆς σκάρας, πατῶν ἐπὶ τῶν ὀνύχων, ὀπισθεν τῆς πρύμνης, καὶ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἡ πρύμνη ἀπηλλάσσετο τέλος τῆς ἐσχάρας καὶ τὸ σκάφος, φέρον ὑπερήφανον τὴν κυανόλευκον ἐπὶ κονταρίου μετ' ἐρυθροῦ σταυροῦ, ἐβαπτίζετο τὸ πρῶτον εἰς τὸ κῦμα, ἐρρίφθη μὲ ὅλα τὰ ἐνδύματά του κατὰ κεφαλῆς εἰς τὴν θάλασσαν, βυθισθεὶς πρῶτον, εἶτα εὐθὺς ἀνελθὼν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἀφοῦ ἐκολύμβησε δύο ἢ τρεῖς γύρες, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ρηχά, ἐπάτησεν εἰς τὴν ἄμμον, ἀπέβη εἰς τὴν ξηράν, καὶ ὑπὸ τοὺς ἀλαλαγμοὺς τοῦ πλήθους ἔτρεξεν εἰς τὴν καλύβην ὅπου εἰς τὴν στιγμὴν ἠλλάξε τὰ βρεγμένα ἀμπαδίτικα κ' ἐφόρεσε τὰ κυριακάτικα.

Εἰς ὅλα ταῦτα ἦσο παρῶν, φίλε, καὶ ὅλα σχεδὸν δὲν τὰ ἔβλεπες. Ἡ καρδιά σου, ἢ φαντασία σου, οἱ ὀφθαλμοὶ σου ἦσαν προσκεκολλημένα εἰς ἐκείνην ἣτις ἐφόρει τότε λινομέταξον θερινὴν ἐσθῆτα κ' ἐσκιάζετο ἀπὸ τὸ κόκκινον

παρασόλι. Μόνον οί ἀλαλαγμοὶ τοῦ πλήθους σὲ ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς βυθίας θεωρίας σου, ὅταν τὸ πλοῖον εἶχε πέσει εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ πλοίαρχος ἔγινεν ὑποβρύχιος κατόπιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἅπαξ ἐξυπνήσας, εἶδες, φεῦ! καὶ τι ἄλλο, τὸ ὅποιον πολλοὶ τῶν παρεστῶτων δὲν παρετήρησαν. Κατόπιν τοῦ πλοίαρχου, τρέξας, μετ' ἄλλοκότου ἐνθουσιασμοῦ, ρήξας κραυγὴν ἡδονῆς καὶ θριάμβου, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν νέος τις, μόλις δεκαπενταέτης. Ἦτο ὁ Κ' στοδουλῆς, ὁ παιδικὸς φίλος σου. Πόθεν ἄρα ὠρμήθη νὰ τὸ κάμη; Ἴσως διότι ἤλπιζε διὰ τῆς ἐθελοθυσίας ταύτης, τῆς προσφερομένης εἰς τὴν φειδωλὴν Μοῖραν, ν' ἀξιωθῆ νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς πλοίαρχος μίαν ἡμέραν; Ἴσως καὶ ἀπλῶς διὰ νὰ τὸν ἰδῆ ἢ Πολύμνια; Οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο. Ὁ Χριστοδουλῆς εἶχεν ἔλθει ὀλίγον ἀργὰ εἰς τὸ ναυπηγεῖον, ὅταν εἶχεν ἀφαιρεθῆ ἢ σανὶς ἢ χρησιμεύουσα ὡς κλίμαξ καὶ αἱ ἀντηρίδες εἶχαν ἤδη ὑποσκαφῆ. Ἡσθάνετο δὲ ἀκατανίκητον ἐπιθυμίαν ν' ἀναβῆ εἰς τὸ καράβι. Τί νὰ κάμη; Δὶς καὶ τρεῖς ἐδοκίμασε νὰ προσκολληθῆ πότε εἰς ἓν πότε εἰς ἄλλο κοντοστυλί, ἃς ἦτο καὶ ἡ βᾶσις των ἐπισφαλῆς, καὶ ν' ἀναρριχηθῆ τολμηρῶς ἕως τὴν κωπαστὴν τοῦ καραβιοῦ. Δὶς καὶ τρεῖς τὸν εἶδον, πότε ὁ πρωτομάστορης, πότε εἷς τῶν μαραγκῶν, καὶ μετ' αὐστηρότητος τὸν ἐμπόδισαν. Τότε τί νὰ κάμη καὶ αὐτός; Ἀφοῦ δὲν ἠξιώθη ν' ἀναβῆ ἐγκαίρως εἰς τὸ πλοῖον, ἐπαρηγορήθη ριφθὲς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀκολουθήσας τὸ σκάφος εἰς τὸν δρόμον του. Ἐν τούτοις σὺ ἠσθάνθης πικρὸν νυγμὸν ζηλοτυπίας. Ἡ καρδία σου ἐπληγώθη ἀπὸ τὸ παιδαριῶδες τοῦτο κατόρθωμα. Πτωχὸς Χριστοδουλῆς! Τί τοῦ εἶχεν ἔλθει; Καὶ οὔτε ἐξῆλθεν εἰς τὴν ξηρὰν διὰ ν' ἀλλάξῃ, ὅπου ἄλλως δὲν θὰ εὔρισκεν ἐνδύματα, ἀλλ' ἠκολούθησε κολυμβῶν τὸ ἀπομακρυνθὲν πλοῖον, μὲ τὸ ὑποκάμισον καὶ τὴν περισκελίδα φουσκωμένα ὡς πανία βάρκας, ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, εἶτα δὲ ἀνελθὼν εἰς λέμβον, ἐζήτησε διὰ νευμάτων ἀπὸ τοὺς ἐπὶ τοῦ πλοίου θριαμβευτικῶς ἀλαλάζοντας παῖδας νὰ τοῦ ρίψωσιν ἐνδύματα· μικρὸς μοῦτσος, εὐσπλαγχνισθεῖς, τοῦ ἔρριψεν ὑποκάμισον καὶ περισκελίδα ἰδικά του, καὶ ὁ Χριστοδουλῆς, ἀφοῦ ἠλλάξε, προσεκολλήθη εἰς μίαν τῶν πλευρῶν, καὶ πιασθεῖς ἀπὸ σχοινίου, ἀνῆλθε θριαμβεύων εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ ἀνερμάτιστον σκάφος.

Τὸ πλήθος εἰς τὸ ναυπηγεῖον συνωθεῖτο τώρα περὶ τὴν καλύβην τοῦ πλοίαρχου, ὅπου ἡ μεγαλοπρεπῶς στολισμένη καπετάνισσα μετὰ προθυμίας καὶ ἀβρότητας προσέφερεν εἰς ὅλους γλυκύσματα καὶ ποτά. Ἀλλὰ σὺ ἠσθάνεσο τόσην πικρίαν εἰς τὸν οὐρανίσκον ὡς νὰ εἶχεν ἀναβῆ ἢ χολή σου ὅλη κ' ἐχύθη προῶρως εἰς τὸ στόμα σου. Καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν πόλιν ἠκολούθησες μακρόθεν τὴν Πολύμνιαν, τὴν ὅποιαν εἶχες ἰδεῖ μειδιῶσαν πρὸς τὴν τρέλαν τοῦ παιδικοῦ σου φίλου, καὶ τὴν εἶχες ἀκούσει ψιθυρίζουσαν: «Τί παράξενο παιδί, αὐτὸς ὁ Χριστοδουλῆς!»

* * *

Δὲν ἦτο αὕτη ἡ μόνη φορὰ καθ' ἣν ὁ Χριστοδουλῆς ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ μὲ ὅλα τὰ ἐνδύματά του, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Πολυμνίας ἢ καὶ χάριν αὐτῆς. Ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον, μίαν Κυριακὴν περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου, ὁ

Παρρήσης ὁ καλλιεργητῆς τοῦ σικυῶνος, καλόκαρδος, ἄφροντις, μελαψός, με μακρὰν τὴν φούντα τοῦ φεσιῦ κρεμαμένην ἐπὶ τοῦ ὤμου, καὶ ὁ Λούκας ὁ ἐκμισθωτῆς τῆς λίμνης, ὑψηλόκορμος, με μακρὰ σκέλη, με λινόχρουν τὸν μακρὸν πέραν τῶν ὠτων μύστακα, με ἀστακοῦ βρασμένου τὸν χρῶτα τοῦ προσώπου, εἶχαν καθίσει καθὼς πολὺ συχνὰ τὸ ἐσυνήθιζαν «νὰ τὸ κλάψουν» ὀλίγον, παρὰ τὸ χεῖλος τῆς λίμνης, ὑπὸ τὴν δροσερὰν ἀναδενδράδα, ἔξωθεν τῆς καλύβης των. Ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, καὶ ἀπὸ μιᾶς ὥρας ἤδη εἶχον δώσει καὶ λάβει ἐναλλάξ πολλοὺς ἀδελφικοὺς ἀσπασμοὺς εἰς τὰ χεῖλη τῆς φλάσκας, ἥτις ἦτο τετραόκαδος καὶ εἶχε κομισθῆ ἀρτίως ἐκ τῆς πολίχνης πλήρης μοσχάτου. Ὁ πιστὸς φίλος των, ὁ Ἀργύρης, ὁ συνιδιοκτήτης τοῦ ἀνεμομύλου, τοὺς εἶχεν ἐπισκεφθῆ πρὸ μικροῦ με τὰ ἀστεῖά του, καὶ εἰς τὸν μὲν Λούκαν εἶχε προσφέρει τσιγάρον μετὰ πυρίτιδος, ὅπερ ἀνάψας ἐκεῖνος ἔκαυσεν ὀλίγον διὰ τῆς ἐκρήξεως τὸν πυρρὸν μύστακά του, καὶ ἀτάραχος εἶπε: «Ζαρὰρ γιόκ!»*, εἰς τὸν Παρρήσην δὲ εἶχεν ἐπιδώσει σπασμένην γκαΐδαν, προτρέπων αὐτὸν «νὰ παίξῃ κανένα χαβά», ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἠγωνίζετο πνευστιῶν ὁ Παρρήσης, ἡ γκαΐδα οὐδένα ἐξέβαλλε φθόγγον. Τέλος, ὁ Ἀργύρης, εἶπε: «δὲ φελάτε τίποτε, κ' οἱ δυὸ σας, κρῖμα σ' ἐσᾶς, κρῖμας!» Καὶ προσποιηθεὶς δυσαρέσκεϊαν ἀπήλθεν. Οἱ δύο φίλοι ἔμειναν μόνοι ἐξακολουθοῦντες νὰ ἐκκενῶσι σιγὰ σιγὰ καὶ μεθοδικῶς τὴν φλάσκαν. Εἶχαν ψῆσει εἰς ἀνθρακιὰν ἡμίσειαν δωδεκάδα κεφαλόπουλα, καὶ οὐκ ὀλίγα καβούρια, καὶ τὸ μοσχᾶτον κατέβαινε μιὰ χαρὰ κάτω. Εἶχαν ἐνθυμηθῆ παλαιὰς ἱστορίας, διηγοῦντο πρὸς ἀλλήλους τὰ παθήματά των, τὰ ὅποια δὲν εἶχον τελειωμόν. Ὁ Παρρήσης μάλιστα, ἔξαρθεὶς ἀπὸ τῆς πεζότητος, ἐτραγοῦδει κατὰ προτίμησιν «μερακλίδικα» τραγοῦδια, οἷον τὸν στίχον:

Σὰν κληῖμα με κλαδεύουνε καὶ κλαδεμοὺς δὲν ἔχω.

Ἐλεγαν δὲ πρὸς ἀλλήλους: «Θυμᾶσαι, καρδάσ'*, τοῦτο; Θυμᾶσαι, γιολδάσ'*, αὐτό;» Ὅταν εἶναι τις μετὰ τὸν ἄριστον φίλον του εἰς ὠραίαν ἐξοχὴν, συμπαραστατοῦσης καὶ φλάσκας με μοσχᾶτον, λησμονεῖ τὰ πάντα, καὶ οἱ δύο ἄνδρες οὐδ' ὑπόπτειαν ὅτι τοὺς ἔβλεπέ τις, ὅπερ ἄλλως τοὺς ἦτο ἀδιάφορον. Ἀλλ' ὀπισθεν τῶν καλαμώνων, ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης, ἡμισυ μίλιον μακρὰν, ἦτο χωμένος ἀπὸ δύο ὠρῶν, ἀφανής, ὁ παιδικὸς φίλος σου, ὁ Χριστοδουλῆς. Τί ἐζήτει ἐκεῖ; Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παρεμόνευε πότε θ' ἀπεμακρύνοντο πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τῆς ὄχθης ὁ Παρρήσης καὶ ὁ Λούκας, διὰ νὰ χωθῆ γοργὰ εἰς τὴν λίμνην, καὶ κλέψῃ, ὁ πονηρός, κανένα ἔγχελυν ἢ κεφαλόπουλά τινα καὶ ὀλίγα καβούρια. Ἀλλὰ μάτην ἐπερίμενε, καὶ ἤδη εἶχεν ἀποφασίσει, ἀναγνωρίσας μακρόθεν τὴν τσότραν καὶ ἐλπίζων ὅτι οἱ δύο φίλοι, ἐν τῇ εὐθυμίᾳ των, δὲν θὰ τὸν ἔβλεπον, νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ τόλμημα καὶ ἀπέναντι αὐτῶν. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπροσδόκητον συμβὰν εἴλκυσε τὴν προσοχὴν του.

Ἦγγιζεν ὁ ἥλιος εἰς τὴν δύσιν, ὅταν εἰς τὴν καλύβην, ἔξωθεν τῆς ὁποίας ἐκάθηντο οἱ δύο συμπόται, ἐπλησίασε γυνὴ τις συνοδευομένη ὑπὸ μειρακίου. Ἐφόρει λευκὴν ἐσθῆτα κ' ἐκράτει κόκκινον παρασόλι, καὶ ὁ

Χριστοδουλῆς μὲ ὄλην τὴν ἀπόστασιν, τὴν ἀνεγνώρισεν εὐθύς. Ἦτο ἡ Πολύμνια μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της, τοῦ Νίκου. Οἱ δύο ἄνδρες ἐσηκώθησαν εὐθύς, κ' ἐκ τῶν νευμάτων καὶ ὑποκλίσεών των, ἐνόησεν ὁ Χριστοδουλῆς, χωμένος μέσα εἰς τὲς καλαμιές, ὅτι τὴν ἐπεριποιοῦντο καὶ ἦσαν πρόθυμοι εἰς τοὺς ὀρισμούς της. Ὀλίγαι παρῆλθον στιγμαί, καὶ βλέπει τὴν Πολύμνιαν νὰ πηδήσῃ καὶ νὰ ἐπιβῆ εἰς τὴν μικρὰν φελούκαν, εἶδος σκάφης μ' ἐπίπεδον τὸ κύτος, χωρὶς καρίναν, ἣτις ἦτο δεδεμένη εἰς τὸ χεῖλος τῆς λίμνης, οὐ μακρὰν τῆς καλύβης, καὶ ἦς ἐπιβαίνων ὁ Λούκας ἐθήρευεν ἀνὰ τὴν λίμνην τοὺς ἐγγέλεις *καὶ* τὰ κεφαλόπουλα. Κατόπιν τῆς νεάνιδος, ὁ μικρὸς ἀδελφός της, λύσας τὴν μπαρούμα, ἐπέβη, καὶ λαβὼν τὸ κοντάριον, ἤρχισε ν' ἀβαράρη* εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἀβαθοῦς λίμνης. Ὁ Χριστοδουλῆς ἐσυμπέρανεν ὀρθῶς ὅτι τῆς Πολυμνίας θὰ τῆς εἶχεν ἔλθει ἡ φαντασία νὰ κάμῃ μίαν φορὰν μὲ τὴν φελούκαν περίπατον ἐπὶ τῆς λίμνης, καὶ ὁ Λούκας, εὐδιάθετος εὐρεθείς, τῆς ἔδωκε τὴν ἄδειαν.

Ἡ μικρὰ σκάφη ἀπεμακρύνθη πρὸς τὸ κέντρον τῆς λίμνης, οἱ δύο ἄνδρες καθίσαντες ἐκ νέου, ἤσυχολοῦντο ν' ἀποτελειώσουν τὴν φλάσκαν, καὶ ὁ Χριστοδουλῆς κρυμμένος εἰς τοὺς καλαμῶνας, ἔβλεπε θαυμάζων, ὅπως θὰ ἐθαύμαζες σύ, τὸ χαριέστατον σύμπλεγμα τῆς νεάνιδος καὶ τοῦ μικροῦ ἀδελφοῦ της, ἐξακολουθοῦντος, μὲ ὄλην τὴν δύναμιν, διὰ τοῦ κονταρίου ν' ἀντωθῆ τὸν πυθμένα. Ἡ Πολύμνια ἐφαίνετο ἀκτινοβολοῦσα ἐκ χαρᾶς. Ὁ περίπατος οὗτος τὴν ἠύφραινεν, τὴν κατεγοήτευεν, ὡς τὰ ἀθύρματα τὰς τριετείς κορασίδας, ἐνῶ ὁ ἀδελφός της ἐφαίνετο αἰσθανόμενος ἴσην χαρὰν μὲ τὰ ἑπταετῆ παιδία, τὰ ὁποῖα φεύγοντα τὸ σχολεῖον, μὲ τὸν φύλακα* ἀνηρημένον ὑπὸ τὴν μασχάλην, εὐρίσκουσιν ἄφατον ἡδονὴν νὰ τρέχουν εἰς τὲς ἀκρογιαλιές καὶ εἰς τοὺς βάλτους, καὶ νὰ *καραβίζουν** μὲ σμικρότατα κομψὰ *καραβάκια*, τὰ ὁποῖα οἱ ἐπιδεξιώτεροι μεταξὺ των κατασκευάζουσιν. Ὁ Χριστοδουλῆς ἐλησμόνησε τὰ χέλια, τὰ καβουράκια καὶ τὰ κεφαλόπουλα, τὰ ὁποῖα διενοεῖτο νὰ κλέψῃ, καὶ δὲν ἐχόρταινε νὰ βλέπῃ τὴν παιδικὴν ἐκείνην ἐπὶ τῆς λίμνης περιπλάνησιν. Ἀλλὰ δὲν τοῦ διέφυγε καὶ ἡ *ἀτζαμωσύνη* τοῦ Νίκου, ὅστις δὲν ἤξευρε ν' ἀβαράρη κανονικὰ καθὼς ἔπρεπε, καὶ χωμένος μέσα εἰς τοὺς καλαμῶνας ὁ παιδικὸς φίλος σου ἐστέναζε κ' ἔλεγεν: «Ἄ! νὰ ἦμουν ἐγώ!...»

Ἐκεῖ, εἰς μίαν στιγμὴν, καθὼς *ἀβαράριζεν* ἀδεξίως ὁ Νίκος, ἡ φελούκα περιεπλάκη εἰς συστάδα λιμναίων χόρτων, ὑψηλῶν, σχεδὸν ἕως τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ὁ Νίκος ἔκαμνεν, ἔκαμνε ν' ἀβαράρη, καὶ ὅσον ἀβαράριζε, τόσοσιν χειρότερα περιεπλέκετο ἡ φελούκα, καὶ τὸ κοντάριον δὲν εὐρίσκε πλέον πυθμένα, καὶ τέλος τὸ κοντάριον περιεπλάκη καὶ αὐτὸ εἰς τὰ πολύκλαδα, ἀδρά, μέλανα ἐκεῖνα χόρτα, καὶ ὁ Νίκος εἰς μάτην ἐπάσχιζε ν' ἀπαλλάξῃ ἐκεῖθεν τὸ κοντάριον, καὶ ὅσον ἐτράβα ὁ Νίκος, τόσοσιν τὸ κοντάρι ἐφφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖράς του, ἕωσοῦ ἔπεσεν ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς δακτύλους, καὶ τὸ μισὸν ἦτο ἐμπλεγμένον κάτω, τὸ μισὸν ἔπλεεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἡ Πολύμνια ἐγεροθεῖσα μὲ προφύλαξιν ἔκυψε διὰ νὰ ἴδῃ ποῦ ἐπῆγε τὸ

κοντάριον, ἀπὸ τὴν αὐτὴν πλευρὰν τῆς φελούκας, πρὸς ἣν ἴστατο καὶ ὁ Νίκος, ἀλλὰ τότε ἡ φελούκα ἔγειρε μονόπλευρα, καὶ παρ' ὀλίγον ἀνετρέπετο. Ἐννοήσασα τὸν κίνδυνον ἢ Πολύμνια, καὶ μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ κάμη ἀκούσιον λουτρὸν μέσα εἰς τὰ λιμναῖα χόρτα, ἀνεκάθισε ταχεῖα παρὰ τὴν πρύμνην, καὶ πάλιν ὑπεγερθεῖσα ὑψωσε τὸ λευκὸν μανδήλιόν της πρὸς τοὺς δύο συμπότας τῆς μικρᾶς καλύβης καὶ συγχρόνως ἤρχισε νὰ φωνάζη:

— Ἐ! μπαρμπα-Λούκα!

Ἄλλ' ἕως νὰ πάρη εἶδησιν ὁ Λούκας καὶ ἀποφασίση νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν (ὅπερ ἄλλως θὰ ἦτο δύσκολον, διότι τὸ ἔδαφος τοῦ πυθμένος ἦτο πανταχοῦ σχεδὸν βαλτώδες καὶ πᾶς ὁ ἐπιβαίνων εἰς τὸ ὕδωρ θὰ ἐχώνετο μέχρι τοῦ γόνατος εἰς ἰλύν· τὸ ἀβαθὲς δὲ τοῦ ὕδατος δὲν ἐπέτρεπε νὰ κολυμβήσῃ μέγα σῶμα, οἷον τὸ ἰδικόν του), θὰ ἐνύκτωνε χωρὶς νὰ κατορθωθῇ τίποτε. Ἄλλ' ὁ Χριστοδουλῆς εὐτυχῶς, ὁ παιδικὸς φίλος σου, ἦτο πολὺ σιμότερα εἰς τὴν φελούκαν, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἦτο χωμένος, μέσα εἰς τοὺς καλαμῶνας. Χωρὶς νὰ διστάσῃ, μὲ τὸ ὑποκάμισον καὶ τὴν περισκελίδα, τὰ ὅποια ἀπετέλουν πάντοτε ὅλην τὴν ἐνδυμασίαν του, ἐκπηδήσας ἀπὸ τὸν καλαμῶνα, ἀπροσδοκῆτως, θαυμασίως, ὡς τελευταῖον ἀπομεινάριον ἀρχαίας θεότητος, λιμναίας καὶ ὑδροβίου, ἄγνωστον καὶ νοθογενές, λησμονημένον ἀπὸ δεκαεννέα αἰώνων, διαιτώμενον ἐκεῖ εἰς τοὺς καλαμῶνας, διαφυγὸν τὴν προσοχὴν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἐρρίφθη κολυμβῶν εἰς τὴν λίμνην. Καὶ μὲ δέκα εἰρεσίας τῶν χειρῶν, μὲ ἄλλα τόσα λακτίσματα τῶν ποδῶν, μὲ τὴν κοιλίαν θίγουσαν κάποτε εἰς τοὺς βάλτους, ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶχεν ἐμπλακῆ ἢ βάρκα, ἀνεπήδησε στιβαρῶς ἐπὶ τὴν δεξιὰν πλευρὰν, ἔδραξε τὴν πρῶραν τῆς σκάφης, καὶ μὲ ἀπίστευτον διὰ τὴν ἡλικίαν του ρώμην, τὴν ἀνεσήκωσε καὶ τὴν ἀπήλλαξεν ἀπὸ τοῦ ἐμποδίου τῶν ὑψηλῶν χόρτων. Εἶτα ἐξέμπλεξε καὶ τὸ κοντάρι ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου εἶχεν ἐμπλακῆ, καὶ εἶπεν εἰς τὸν Νίκον:

— Νά, πῶς ν' ἀβαράρης!

Καὶ τοῦ ἔδειξεν ἐμπράκτως τὸν τρόπον, ρίψας αὐτῷ τὸ κοντάριον.

Εἶτα ὤθησε τὴν φελούκαν ἀπὸ τῆς πρύμνης, ἀπομακρύννας αὐτὴν τῶν λιμναίων χόρτων, ὡς καὶ τῶν ρηχῶν, ἐνῶ ἡ Πολύμνια τὸν ἐκοίταζε μειδιῶσα καὶ ἄκουσα τὸν ἐθαύμαζεν, ὑποψιθυρίζουσα:

— Τί παράξενο παιδί!

Καὶ τοὺς κατευώδωσε πρὸς τὸ μέρος τῆς καλύβης, ὅπου οἱ δύο συμπόται εἶχαν σηκωθῆ ἔκπληκτοι, μὴ ἐννοοῦντες τί συνέβαινε, καὶ ὁ Λούκας φανταζόμενος τὴν λίμνην ὡς θάλασσαν, ἔλεγε:

— Κανένα δελφίني θὰ ἔπεσε κοντὰ στὴ βάρκα.

— Φθάνει νὰ μὴν εἶναι κανένα σκυλόψαρο, καὶ σοῦ ἀφανίση τὰ κεφαλόπ'λα, καρδάσ', εἶπεν ὁ Παρρησίας.

* * *

Ὁ Χριστοδουλῆς ἐπέστρεψεν εἰς τὸν καλαμῶνά του, ὅπου, ὁ μπαρμπα-Κωνσταντῆς, αἰωνία ἡ μνήμη του, ὁ Μιτζέλος, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ του οἰκίσκου, τοῦ γειτονεύοντος μὲ τὸν καλαμῶνα, εἶχεν ἰδεῖ τὸ συμβεβηκός, καὶ καλέσας τὸν νέον, ὅστις γυμνωθεὶς προσεπάθει νὰ στεγνώσῃ τὰ ἐνδύματά του ἐπὶ βράχου καίοντος ἀκόμη ἀπὸ τὸ καῦμα τοῦ ἄρτι δύσαντος ἡλίου, τοῦ ἔδωκεν αὐτὸς ἐνδύματα νὰ φορέσῃ. Καὶ ὁ μπαρμπα-Γιωργός, Θεὸς σχωρῆσ' τον, ὁ Κοψιδάκης, ὅστις εὕρισκετο ἐκεῖ πλησίον μὲ τὰς ὀλίγας ἀμνάδας του, τοῦ ἔδωκε «μίαν εὐχή» καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι θὰ ἔχη «μεγάλον μισθόν», χωρὶς νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι αὐτὸς ἦτο νοθογενὲς ἀποτόκιον λησμονημένης θεότητος. Καὶ ὁ Λούκας, μαθὼν ἐκ στόματος τῆς Πολυμνίας τὸ μικρὸν συμβεβηκός, κρατῶν εἰς χεῖρας τὴν φλάσκαν, μὲ τὰς ἀπομεινάσας ὀλίγας σταγόνας μωσχάτου, ἔκραζεν ἀπὸ τῆς ἀντιπέρας ὄχθης:

— Στὴν ὑγεία σ', Κ'στοδουλή!

* * *

Πρὸς τί νὰ χάνη τις τὴν φιλίαν τῶν φίλων του; Μὴ τυχὸν ἡ Πολύμνια ἦτο διὰ σὲ ἢ δι' ἐκεῖνον; Παιδίον! Αὐτὴ ἦτο μεγαλυτέρα τὴν ἡλικίαν καὶ τῶν δύο σας. Ἀλλὰ πῶς δύναται τις νὰ γίνῃ ἀνὴρ χωρὶς ν' ἀγαπήσῃ δεκάκις τοῦλάχιστον καὶ δεκάκις ν' ἀπατηθῇ;

Τώρα ἡ Πολύμνια ἀπέθανεν ἢ ὑπανδρεύθη; Ἄγνοῶ, ἴσως καὶ σὺ ἐπίσης. Καὶ ὁ Χριστοδουλῆς; Ἐγένεν ναυτικὸς περίφημος, ἀλλ' ἀπὸ ἐτῶν δὲν ἤκουσες τι περὶ αὐτοῦ. Ἴσως νὰ ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καθὼς τόσοι ἄλλοι. Καὶ σὺ; Φιλοσοφεῖς, ὡς ἐγώ, καὶ οὐδὲν πράττεις.

(1892)